

SV 236

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
„M. SADOVEANU”
Inventar Nr. 22163

Literatorul

Anul II
Nr. 2 (19)
17 ian. 1992
16 pagini
9 leiREVISTĂ FONDATĂ
LA
1880
DE
Alexandru Macedonski

Redactor-șef: MARIN SORESCU

Gabriela MANOLE ADOC: Reverie

În noaptea de la mijlocul lui ianuarie, în munți s-a pornit să ningă. Răsărit de mărgăritare. Sus, la Virful cu Dor, între veveșițe și răsuflarea unui cerb de aur și sub sentimentul că prin sîngele lumii trece o sanie în zbor, legînd speranțe de pace, plutea, adîncă, taina că ninsoarea vine deopotrivă din trecut și din viitor ca să împrăpăteze substanța lumii, solemnitatea brazilor, măreția omului de a fi bun, înțelept și dăruit cumînteniei pămîntului.

Ninsoarea cădea ușor și numai pentru a se schimba-n hîrtie de mătase pe care să-și tipărească pașii iepurii înlînțuiți în dans lunar sau pui

Strofa și antistrofa ninsorii

de căprioară gustînd din mierea bulgărilor de sare. O ninsoare menită să nu închidă hotarele nopții, ci să le mlădieze, trecîndu-le prin inele magice, în simboluri ale bucuriei că viața se poate petrece și cu obraji frumoși încălziți de ger, de-un pahar de vin vechi și plin de lumina toamnelor, de drumuri pîrguite prin fîn și-n cîntec de fată.

Lemnul bun și sfînt al pădurilor, elaborînd arome strecurate prin boabe de întuneric alb și dureros de fraged, trăia gîndiri de pridvor, de poartă cioplită, de căuș sub arcul izvorului și norocul de-a urca munții pînă-n piscul unde iluzia ia formă de nor și curge peste țară, scuturînd zăpezi, vise, închipuiri.

În munți, cînd ninge, se-ntinde o

vreme de crescut porumbei sub altîță și de înfulecat cleștar.

Zăpezi și ger. Și ninge cu farmecul risipit al drumului străbătut cu îndrăzneală furișă spre o casă plină de argumentul brațului păcătos de durdului (somnul mugurilor întunecați ai păcatului în culcușul de la subțioară), a icoană care știe să tacă, a mult bine și îngenunchere fericită.

În podul palmei, cînd ninge, strofa se tipărește cu îngînări, cu adumbriri de ametist.

Dar antistrofa?

Fănuș NEAGU

TUR DE ORIZONT

Apostolul perestroikăi

Mircea Dinescu, apostolul perestroikăi pe meleagurile românești, a rămas c-un fel de tic: din două-n două zile se lasă vîrit în puloverul său de disident (care-i place foarte mult), îmbălsămat, fotografiat și interviuat. Nu poți deschide un ziar fără să dai peste giumbușlucuri și obrăznicii lansate cu nonșalanță "oață" în numele scriitorilor români, care nu mai pot de bucurie că președintele lor se bate pe burtă cu toată lumea. Omul acesta, care a răsturnat, în versiunea televizată, dictatura comunistă din România, încurcă statul de drept cu statul de plată și care zilnic guvernului nici mai mult nici mai puțin decît să intervină în afacerile încălțite ale "sindicatului" condus de el însuși și adus de la limba de lemn la sapa de aceeași esență. Păi, dacă dorim intervenția statului cînd nu ne merg socotelile, nu înseamnă că ne întorcem la obiceiurile vechiului regim?

Despre subvenții

Înainte de a cere subvenții peste subvenții la porțile guvernului ca și la cele ale Occidentului, actuala conducere a Uniunii Scriitorilor ar trebui să prezinte bilanțul inițiativelor literare subvenționate prin timbrul literar, care tocmai pentru asta a fost acordat. Adică, pentru subvenționarea literaturii, nu a presei de partid a Alianței Civice. Nu de alta, dar nu-i echitabil: beneficiază oare toate partidele din țară de taxă de timbru? Pentru că, la urma urmei, de ce nu s-ar acorda monopolul industriei miniere feseneului, cel al viticulturii peneteului și a.m.d.? Pe lângă asta, literatura română nu se rezumă la ceea ce înțelege prin sintagmă Directoratul Uniunii Scriitorilor, deja declarat mort. Inițiative literare au și Ministerul Culturii, singurul îndreptățit să vorbească despre starea culturii române și instituții private precum, de exemplu, editurile "Roza Vinturilor" sau "Echinoc". Și aici este nevoie de subvenții. Așa că prin subvenționarea

literaturii române nu se înțelege subvenționarea birocrăției de breaslă a Uniunii Scriitorilor, ci subvenționarea directă a celui ce scrie și a celui ce citește, prin instituții capabile să dea seamă de gestionarea timbrului literar. Altminteri, înseamnă a arunca banii în vînt. Noua lege a timbrului literar va trebui să țină cont și de aceste lucruri.

De ce?

De ce "Literatorul" n-a declarat moartea culturii române ca și revistele Uniunii Scriitorilor?! Din trei motive: înfiul, pentru că n-a vrut să fie în situația suratelor moarte care, reînviind, își vor demonstra neseriozitatea, ceea ce făceau și fără să moară; al doilea, pentru că are de gînd să moară cînd va da Dumnezeu, nu la comanda cui se miră; și în al treilea, pentru că nu mor caii cînd vor cîinii.

Mărturisiri regale

În "Ramuri", nr. 7-8/1991, care ne pică în mînă o dată cu știrea falimentului redacțional, regina Ana mărturisește: "În România dictatura a fost teribilă". De unde știe? I-o fi mărturisit Doina Uricariu, care tricotează, tricotează pe ruta București-Craiova, via Versoix, unde are domiciliul stabil familia regală. Se vede treaba, avînd în vedere situația "Ramurilor", că altele lor n-au fost prea generoase și și-au păstrat obiceiul de a-și face publicitate gratuită în România. În mod normal, două pagini regale într-o revistă ar trebui să ajungă pentru mult timp, de unde rezultă că socoteala prostului de-acasă nu se potrivește cu socoteala regelui din țirg.

Uniunea Scriitorilor, unipartidismul și moartea culturii române

Așadar, revistele Uniunii Scriitorilor, unele așa-zis literare, altele așa-zis culturale, și-au suspendat, la comandă,

apariția, modalitate originală, pur demagogică, prin care autoinstalatul "comitet director", în loc să tragă pe dreapta, s-a lansat zgomotos și furios în campaniile electorale ale anului 1992. Pas greșit, pentru că în loc să propună o sută de candidaturi la posturi de primari, care i-ar fi ușurat bugetul asigurîndu-i totodată difuzarea presei proprii, comitetul s-a decis să vinzeze mistrețul cel mare, anunșind o candidatură unică la președinția republicii (de ce nu minim două, cum ar fi fost firesc ca să avem și noi de unde alege). Va să zică, după ce au dat exemplu de competență managerială, aducînd "breasla" în situația de a nu-și plăti "directorii" și președinții la nivelul pretențiilor, iată-i pe aceștia hotărîți să cirnuiască mîndra corabie a României pe valurile economiei de piață. Merita "breasla" să dea faliment moral și material pentru a prezenta un catindat la președinția României? Pare-se că da! În consecință, un an de epurări redacționale în manieră stalinistă, aduse celor 28 de redacții sub controlul total (itar) al Comitetului Director - un strănut în Casa Vernescu însemnînd obligatoriu răceală în Banat, Oltenia, Moldova... Răcelile astea repetate au golit redacțiile de scriitori, lăsîndu-le în seama vanităților răsuflate cărora, în loc să li se dea țărânește, sînge, li s-a dat de mizgălit. Terapie costisitoare și, se vede treaba, inefficientă, ajustată prin crearea partidului unic al clasei scriitoare: partid monolitic cu 28 de redacții și 300 de mercenari, subvenționați direct de bietul cititor român cu doi lei la fiecare carte în numele dreptului la cuvînt. Că partidul nostru de doi lei de ieri dorește să fie astăzi un partid de cînspe lei e de la sine înțeles: obrazul subțire cu chelteaia se ține și uite-așa se duc pensiile scriitorilor români în pușculițele piețarilor politici liberi. De vină este, desigur, puterea monstruoasă: de vină că s-au cheltuit milioanele moștenite de la administrațiile (comuniste) anterioare, de vină că s-au păpat milioanele timbrului literar (ce altă subvenție s-ar mai putea inventa?!), de vină că patrimoniul material și spiritual al Uniunii Scriitorilor consumă în loc să producă, de vină că moare cultura română, ca și cum aceasta s-ar rezuma la niște reviste compromise pe care nu le citesc nici măcar cei care le fac. Să fim bine înțeleși: nu Uniunea Scriitorilor este falimentară ci actuala ei

administrație. Iar morala este cît se poate de simplă. Numai că nomenclatura de breaslă, în loc să-și dea demisia, sau măcar să-și facă autocritica, preferă să se dea la nesfîrșit după degetul cu care arată la alții.

Specialiștii în reproșuri

"Întrebare: Ce le mai reproșezi românilor?"

Răspuns: Realitatea observată este un reproș la adresa inerției, a inacțiunii românilor; reproș la adresa românilor care nu țin deloc să constituie un popor."

Dialogul, reprodus din revista *Contrapunct* nr.45/91, are ca semnatori pe Mariana Marin și Paul Goma și "s-a produs" la Paris unde, firește, apartenența etnică a locuitorilor le devenise lor înșile incertă. Lucizi, în același dialog, cei doi descoperă cu onestitate cauza acestei incertitudini: "P.G. - Merităm să ne spunem, să ni se spună popor? Sau nu merităm? M.M. - Concret, de ce crezi că n-am merita? P.G. - Pentru că n-am făcut nimic ca să merităm." În ceea ce-i privește, sîntem întru totul de acord.

Ubi bene...

Întoarsă dintr-un îndelungat voiaj patriotic peste-ocean, Andreea Pora, bine cunoscută anonimă, consumatoare de burse rambursabile în articole injurioase, trăiește o dureroasă criză a dezrădăcinării, pe care și-o mărturisește în *Contrapunct* (51/91). Întîlnind la tot pasul "mizerie, cenușiu, șovinism, români buimăciți, cerșetori, oameni în oftatul cărora intră regretul propriei prostii", nu-și poate învinge nostalgia după "toaletele publice americane în care poți petrece ore încîntătoare, legănate de muzică și mirosuri plăcute". (!) Acolo, fermecată de muzici intestinale și de arome îmbătătoare, care o făceau să țină cabina ocupată ore în șir, și-a descoperit Andreea Pora un puternic sentiment patriotic. "Ce ușor e să fii patriot cînd ești departe!" exclamă ea cu gîndul la edenicele closete publice. *Patria ubi bene...*

DIAC TOMNATIC
ȘI ALUMN

Literatorul

Săptăminal de literatură și artă editat de MINISTERUL CULTURII

Anul II, nr. 2 (19)/1992

Comitetul director:
VALERIU CRISTEA
FĂNUȘ NEAGU
EUGEN SIMION
MARIN SORESCU

Colectivul redacțional:
Lucian Chișu
(redactor șef adjunct),
Nicolae Diaconu,
Andrei Grigor,
Dumitru Nicu,
Valerian Sava,
Marin Stoian
(secretar general de redacție)

Adresa redacției:
București, Piața Presei
Libere nr. 1,
cod 71341,
tel. 17.10.23; 17.60.10,
int. 2243, 2248,
căsuța poștală 33-20.

Administrația:
Direcția Pentru Presă,
Publicitate și
Tipărituri, Piața
Presei Libere nr. 1,
sector I, București

Anunșăm cititorii
noștri că
abonamentele
la revista
"LITERATORUL"
se fac la oficiile
poștale, factorii poștali
și difuzorii voluntari
din întreprinderi
și instituții

Publicația este înscrisă
în Catalogul de presă
Rodipet la poziția 43

Tiparul executat la
TIPOREX
București

Difuzorii particulari din Capitală și provincie, care doresc să distribuie revista *Literatorul*, sînt rugați să la legătura cu redacția la telefonul (90)17.10.23.

Literatorul

Pentru o promptă reflectare a fenomenului literar contemporan, rugăm editurile și autorii să ne înlesnească accesul la noile apariții prin trimiterea la redacție a unor exemplare de semnal. Aceeași rugăminte confracților noștri de la revistele de cultură.

Redacția

CRONICA LITERARA

Eugen SIMION

PETRU DUMITRIU (II)

Am arătat, într-un număr anterior, că *Proprietatea și posesiunea* este, înainte de orice, un roman de familie cu o problematică gidiană. În casa magistratului Ionescu din N. păstrează peste un soț docil și greoi, disprețuit pe față, și peste cinci copii cu firi diferite, dintre care patru băieți, o femeie autoritară ("frumoasă și clasică, ca o Medee de Auselm Feuerbach" - zice naratorul într-un stil portretistic care unește observația directă cu referință culturală, stil frecvent în proza modernă), Medeea din N. se fixează afectiv asupra fiului cel mic, Cristian, și are cu ceilalți relații tensionate. A trecut prin trei crize nervoase grave (indicii pentru o ascendență încărcată și pentru o natură psihică labilă) și, în spațiul cuprins de roman, mai cunoaște una, manifestată prin izbucniri aprige de plins, fuga de acasă și baricadarea într-o cameră de hotel. Pe fiul cel mare, Sebastian, îl urăște de-a dreptul, pe Erasmus (naratorul) îl socotește mediocru și nu-l bagă în seamă, cu Fili (Filip), tânăr cu gusturi particulare, raporturile sînt, tot așa, de ostilite.

Atmosfera unei familii în care patru adolescenți încearcă să-și afirme personalitatea este bine prinsă în roman. Apare la lectură bănuiala că Petru Dumitriu a imaginat patru ipostaze posibile în relațiile dintre părinți și copii în mediul românesc, aducînd în discuție, cum am precizat înainte, și sugestii din câmpul psihanalizei. Sebastian este imaginea răzvrătită a tînarului care, ieșit din adolescență, vrea să scape de tutela unei mame posesive. El ia apărarea tatălui mediocru și onest și, cînd conflictul nu mai poate fi evitat, pleacă de acasă, înrolîndu-se voluntar în armată. Trimis pe frontul din răsărit, face acte de cruzime, apoi se arată pictisit ("peste tot mi-e urît") și, dezamăgit de ipocrizia generală, dispore nu se știe unde. Filip este artist și tablourile lui arată un număr de fantasmе erotice care indică pentru un ochi expert, un grav complex interior. Complexul este discutat, pe față, de mama psihalică atunci cînd fiul îi face portretul. Privind învîlmășeala de forme bărbătești și femeiești de pe pinză, de o lubricitate intensă, madam Ionescu este la început scandalizată, apoi, înțelegînd mesajul ascuns al tabloului, își judecă sever fiul: "E în toată mîzgăleala ta un erotism absolut dezagustător, parc-ai fi obsedat! Da, da, ești obsedat, nu te mai gîndești la altceva decît la coală. Fă dușuri reci." ... Băiat frumos și inteligent, Fili are succes erotic, două ciobănițe se bat pe el, apoi din relatarea unui oarecare Matejko, aflăm că pictorul obsedat de sex a optat pentru pederastie. Trăiește oarecare vreme în Italia și, cînd revine la N., are o morală deja formată. Ea se bizuie, în sensul eroilor lui Gide, pe ideea libertății și a plăcerii nelimitate. Discuțiile dintre inteligentul și concupiscentul pederesat și fratele său, Erasmus (naratorul, rămas la plăcerile normalității), sînt edificatoare în acest sens. Teoria lui Fili este că miturile erotice (Tristan și Isolda, Romeo și Julieta etc.) nu sînt pure și nici esențiale. Esențiale sînt doar plăcerea și puterea de a stăpîni, prin relații, societatea spiritelor fine. România îi pare un loc prea mic pentru a-și realiza proiectele ("fară înapoiată, semibarbară; n-am ce face aici, nu mă încap /.../; cel mai mare om de-aici e un om de mîna a treia sau a zecea în lumea largă și mare"). Nu există în românește, se plînge el, un cuvînt care să exprime o senzualitate deplină. Filip vrea, de aceea, să plece, dar în altă direcție și cu alt scop decît fratele Sebastian. Soluția lui este succesul monden obținut prin abilitate și dăruire fizică. Are un program în acest sens și programul prevede coruperea bătrînilor cu avere și a babelor

disponibile. Iată în ce termeni exprimă el strategia de a cuceri lumea mondenă a Occidentului: "Am douăzeci și doi de ani, am citit, am văzut, știu: și sînt gata și doritor să aflu orice. Pe urmă, am un fizic care place la toate sexele și vîrstele. Chiar dacă atracția pe care-o simt cînd mă vîd, sau îmi vorbesc, nu e de ordin neapărat erotic; deși evident, în fond asta e. Se încălzesc cînd mă vîd, femei, bărbați, bătrîne, tinere, bătrîni, tineri. Și am o artă nemaipomenită să nu trezesc geloziiile,

importă însă chiar atît; esențialul este să te protejezi o clică sau un domn bătrîn care poartă un colier de perle sub cămașă. Babele sînt, nu știu de ce, mai dezonorante față de opinia publică. Și pe urmă, o babă e una singură, pe cînd un domn bătrîn subînțelege mii de alți domni bătrîni, maturi sau tineri, în lungul și-n latul Europei, toți activi, toți mondeni, toți amestecați cu artele, distracțiile, plăcerile și chiar și banii. Deci, e de preferat calea aceasta."

Îi lipsește acestui erou matein finețea gîndirii și chiar finețea vicului. Teoriile lui sînt primitive în latură intelectuală și nu au credibilitate, din pricina brutalității lor, în ordine psihologică și, deci, epică. Pare de aceea un Tânase Scatiu al perversității. Rămîne doar intenția prozatorului de a crea un personaj fixat pe un conflict psihanalitic. El este, sub acest aspect, relativ nou în proza noastră, foarte pudică atunci cînd este vorba de complicațiile vieții

Ionescu are funcția de martor imparțial și, în conflictul din interiorul familiei, rolul lui este neînsemnat. Trece și el prin tulburările erotice ale vîrstei (sugestia este că el practică viciul solitudinii juvenile), dar suferințele lui nu interesează pe nimeni și nu complică în nici un fel viața familiei. Este ipostaza banală a fiului cuminte și înțelept, respectuos față de părinți, solidar cu frații săi. El își asumă rolul de a fi cronicarul familiei și de a nota, în niște memorii lipsite de ambiții literare, evenimentele prin care trec în timpul războiului Medeea și cei patru fii ai săi.

Să nu-l uităm însă pe cel mai tînăr dintre acești adolescenți, Cristian, băiatul preferat al posesivei mame fruediene. Ea îl iubeste cu o pasiune care depășește relația normală de afecțiune. Cînd fiul aduce în casă o frumoasă nemțoaică, Elisabeth-Charlotte, mama, avînd sentimentul frustrării, trece printr-o criză puternică. Momentul acestei drame sentimentale, cu multe cauzalități obscure, este notat cu subtilitate. Femeia se simte părăsită, trădată și încearcă să-i separe pe cei doi tineri care în mod evident se iubesc. Ea ascultă disperată noaptea la ușa, îi pîndește și, cînd nu mai poate face nimic, plînge în neștire. Elisabeth-Charlotte înțelege resorturile acestui comportament și, după o luptă discretă și tenace pentru a-și cîștiga bărbatul de partea ei, se întoarce în Germania. Pleacă numaidecît și Cristian și, în urma lor, părăsește casa magistratului din N. și Erasmus, martorul liniștit și cuminte al istoriei. Mama își pierde, astfel, toți fiii, spiritul prea mare al posesiunii a dus, inevitabil, la pierderea proprietății...

Romanul lui Petru Dumitriu are o deschidere socială mai largă și, în jurul dramei de familie, există alte evenimente pe care naratorul, deci, să privească lucrurile în relație unele cu altele, le consemnează conștincios. Există, de pildă, un frumos roman de dragoste în *Proprietatea și posesiunea* și el are ca fundal o Germanie devastată de război. Pentru a scăpa de militărie, Erasmus și Cristian sînt trimiși de părinți la studii în Germania și ajung la universitatea din Alfturt. Pretext bun pentru o proză realistă de a înfățișa o veche civilizație amenințată de dezastru. Erasmus este serios și solitar, asistă la cursurile de filozofie și, cum este și naratorul romanului, înregistrează totul cu exactitate: interioarele, stilurile arhitecturii, discuțiile din seminar, mișcarea străzii etc. Proza este, și sub acest aspect, substanțială și cei care cred că informația intelectuală din interiorul narațiunii este parazitată greșesc pentru că, fiind vorba de niște tineri instruiți sau dornici de a se instrui, elementele de cultură intră în preocupările lor. Cristian, fiul adorat, se îndrăgostește de fiica profesorului Faber, frumoasă și incoruptibilă Elisabeth-Charlotte, și idila lor, cu prelungite momente de exaltare, este notată în amănunt. Cristian, aflat la prima lui experiență erotică (o experiență care-l eliberează într-o oarecare măsură de vechiul complex), povestește fratelui cel bun și înțelept emoțiile sale, iar fratele, care este îndrăgostit în secret de aceeași Elisabeth-Charlotte, ascultă cu loialitate și suferă în tăcere. Drama sentimentală este urmărită, apoi, în orașul N. și în casa de vacanță a familiei. Apar situații inedite, cum este, s-a văzut, gelozia aprigă a mamei și încercarea ei de a-și îndepărta rivala. Reușește, Elisabeth-Charlotte nemaiputînd suporta ura soacrei, acceptă sacrificiul și dispore...

Romanul se încheie cu aceste plecări în lanț și cu sugestia că nici una dintre cele patru soluții n-a fost bună. Medeea, prin iubirea ei sugrumătoare, autoritară, și-a pierdut fiii și a provocat un șir de tragedii ireversibile. Romanul este, în genere substanțial, peste valoarea prozei din epocă. Aduce în literatură română un tip nou de conflict și sondează, curajos, psihologia tulbură a unei vîrste dificile: sfîrșitul adolescenței și începutul tinereții. I se poate reproșa lui Petru Dumitriu doar unghiul de percepție brutal ideologic din unele pagini explicative.

Gheorghe ADOC:

iritația concurenților mai slabi. De la sine îmi vine, și mă feresc, îi previn, mă retrag, ca un țipar, pușior! Ca un țipar foarte viu. Și pe urmă, am talent de artist, ceea ce nu

sexuale. Fili moare în urma unui bombardament european și visul lui de a cuceri lumea mondenă europeană dispore în mod absurd. Normalul, modestul Erasmus

NOTAȚII LIRICE

Din "scela Brăilei", cum o numea Perpersicius, sau "Orașul cu sakimi" al lui Mihail Sebastian, ne șosesc mereu vești care atestă că pe țărmul bătrânului Danubiu există și acum o fertilă efervescență spirituală, în atmosfera de legendă și pitoresc specific, ale cărei reverberații au pătruns, prin Panait Istrati, în universalitate. Printre talentele autentice afirmate aici și care devin, tot mai mult, prezențe active în peisajul literar actual, se numără și Ion Mustață. Versurile din recentul său volum^x îl definesc ca un poet meditativ, interiorizat, trăind cu intensitate stările emoționale, gândurile, amintirile, căutările de sine, interogațiile, determinările pe care realitățile înconjurătoare le au asupra sensibilității sale. Ion Mustață cultivă o poezie de notații, în mod frecvent concisă, dar clară, decantând esențele cu subtilitate, ca în "Dincolo de noi": "Într-o noapte mă voi risipi în vînt/ și

voi înfiora iarba prin care treci,/ urcînd cu tine cîte singurate/ pe aceleași poteci.// Într-o noapte mă voi prefăce-n fîntînă/ să-ți potolesc gura cu răcoare,/ apa se va clătina tulburată/ și fiecare strop bătut te va doare." În mod explicabil la un poet care ascultă neîntrerupt cîntecul de taină al Dunării, întîlnim în versurile sale vibrația intimă a sentimentului acvatic, a contopirii organice cu murmurul apei: "Brațe de apă mă strîng pătimașe,/ și-mi caut iubirea în liniștea lor,/ chiar dacă-i crivăț și e miazănoapte,/ Dunăre, Dunăre, Dunăre, dor.// Vin dinspre lume corăbii hoinare/ la țărmul cîmpiei în dulce popas,/ chiar dacă visul se destramă și pierd./ Dunăre, Dunăre, tu mi-ai rămas.// Vara se-adună-n răcoare de val/ noaptea-albastre dansează pe plajă,/ urmele pașilor noștri ne strigă./ Dunăre, Dunăre, cîntec de vrajă." ("Dunăre").

Versurile cuceresc în primul rînd prin

calmul expresivității lirice. Nu este însă un calm rezultat din eliminarea durității de limbaj, din evitarea violenței sensibilității cititorului prin imagini șocante. Calmul expresivității lirice traduce o trăire intensă, o frămîntare lăuntrică, exteriorizate cu finețe, refuzîndu-se tonului clamoros: "Străin, ți-am auzit iar pașii/ cînd toamna gravă hohotea la geam,/ și în fotolii roase de tristețe/ cu setea disperării te iubeam.// Se limpezau fîntînile adînci/ cu lacrima-ndoielii tremurînd,/ treceau prin mine lumi fără sfîrșit/ și se pierdeau în picile rînd pe rînd.// Străin, ți-am auzit iar pașii..." ("Cînd toamna"). Registrul tematic e variat, claviatura lirică nuanțată, multe versuri distingîndu-se printr-o cursivitate melopeică: "E frig în mine și se face frig/ în pomii tineri arși de promoroacă,/ și cerul gurii e amar și strig/ la apa din fîntîni care se joacă.// E frig în mine și se face frig/ în casa fără oaspeți și pustie,/ și cerul gurii e amar și strig/ spre liniștea ucisă ce mă știe." ("E frig în mine"). Versurile lui Ion Mustață au o armonie interioară echilibrată,

discretă. Chiar dacă poeziile sînt scurte, concise, nu înseamnă că au un potențial artistic diminuat. Dimpotrivă. Cu o reală putere de concentrare a ideilor și sentimentelor sale într-un număr restrîns de versuri, Ion Mustață creează stări emoționale intense, transpuse prin relevarea esențialului, prin imagini de nuanțat cromatism, prin metafore și simboluri de o reală forță sugestivă. Una dintre cele mai frumoase poezii din volum este "Dor de Eminescu": "Mi-e dor de Eminescu, mi-e dor,/ nimeni nu-i mai numără plopilor,/ buzele de doriță mă dor,/ cîmpia se-nchide în dropii.// Zăpăzile albastre se sting,/ păru-mi vislește prin ape,/ mă uit în oglindă și-ating/ sufletul parcă pe clape.// Teii și-mbracă durerile lor/ în hainele blonde de rigă,/ mi-e dor de Eminescu, mi-e dor,/ sînt tînărul plop care-l strigă."

Teodor VÂRGOLICI

^x Ion Mustață, *Un fluviu cu nume sfînt*, "Porto-Franco", 1991, Galați

"INTERVIUL ESTE CA DRAGOSTEA"

O carte de interviuri - gen care își păstrează intacte cotele de interes, în ciuda unei oarecare inflații - atrage, inevitabil, atenția și judecățile asupra a trei elemente obligatorii conținute în convenția speciei: reporter, interviuat, persoane evocate sau invocate. Raporturile stabilite între aceștia, intersecțiile, convergențele sau divergențele de păreni, optica selectivă asupra domeniilor cuprinse în discuție, a faptelor și a oamenilor duc, atunci cînd demersul este asociat cu dorința revelării și a relevării, la luminarea structurii umane a unor personalități. Este ceea ce se întîmplă în cartea lui Grigore Iliesi care își asumă, cum e și firesc în interiorul convenției, rolul decisiv, preferînd însă ostentației, în capcana căreia cad adesea reporterii prea dornici să-și etaleze erudiția și aplombul, o discreție și o modestie care-i asigură altitudinea profesională necesară unei comunicări firești, necrispate.

Realizate într-o vreme cînd, cum spune autorul lor, "ideea de dialog era considerată subversivă", convorbirile cuprinse în volumul *Portrete în timp* au tocmai prin aceasta o virtute: sînt scutite de aversele senzationaliste, de pozele eroice post-revoluționare, devenite o marfă ieftină, poate singura aflată în continuă ieftinire. Ele rămîn, deci, între marginile firescului, ceea ce, în raport cu anormalitatea de atunci și cu aceea inversată de astăzi, îi atribuie cu adevărat calitatea de "subversiune", în măsura în care cultura își afirmă conștiința de sine prin delimitare de circumstanțial și efemer. Este ideea pe care într-o manieră fie strălucitoare, fie doar sec riguroasă, în formule mai mult ori mai puțin memorabile, o enunță cei douăzecișicinci de interviuați din cartea lui Grigore Iliesi. Doar cîțiva dintre cei prin care cultura română filîncează.

Sigur, e inevitabil ca la o lectură neîntreruptă a interviurilor, procedeele prin care reporterul sîrmește și dirijează mișcarea de idei să pară atinse de o oarecare stereotipie.

Aproape totdeauna convorbirile încep cu o întrebare privind localitatea de baștină, se continuă cu iscodiri vizînd identificarea unui spirit tutelar și e miazănoapte, și solicită, spre final, mărturisiri despre raporturile afective cu capitala spirituală a Moldovei. Departe însă ca repetarea, în formule minim diferențiate, a acestor întrebări să semnifice schematizarea și sărăcia de inventivitate a reporterului care își demonstrează, de altfel, deseori, capacitatea de adevărată la particularitățile și disponibilitățile interlocutorului. Încît ceea ce ar putea părea stereotipie se dovedește a fi un ansamblu intențional cu o certă funcționalitate. "Nasc și la

despre unul dintre ei. În nici un caz nu mi se pare că se ascunde aici un complex al provincialismului compensat prin exces de orgoliu local. Prezențe între interviuați, numele Zoei Dumitrescu-Buşulenga, Cella Delavrancea, Eugen Simion, Mircea Horia Simionescu înfăptuiesc o remarcabilă armonizare întru cultură. Prin ei, prin evocările pline de o caldă reverențiozitate, legăturile cu marile spirite tutelare devin mai evidente și mai energic implicate în demersul de revelare a coerenței și organicității culturii române.

Multe ar fi citările prin care s-ar putea susține caracterul de instrucitivitate al cărții de interviuri realizate de Grigore Iliesi. Teama de a fi nedrept printr-o consemnare fatalmente selectivă mă determină să aleg doar o afirmație a lui Marquez, pe care unul dintre interviuați îl invocă în finalul unui interviu: "Interviul

La mulți ani, doamnă Marie Kavková !

La 13 decembrie 1991, dr. Marie Kavková, profesor de limba și literatura română la Universitatea Carolină din Praga, traducător, comentator și popularizator al fenomenului literar românesc în Cehoslovacia, a împlinit șaptezeci de ani. Din multiple cauze, omagiul nostru vine cu o mare întîrziere, la mijloc fiind, poate și un pic de neglijență sau uitare condamnabile (îmi vine să scriu: "aproape normale la noi, români!"), în nici un caz nerecunoștință. Nu poți fi nerecunoșcător și nu poți să nu iubești o personalitate care a trecut dincolo de fruntariile limbii române o bibliotecă întreagă. A chibzuit, a întins mîna, a ales și a luat - uneori singură, alteori cu ajutorul prietenilor români - dar a ales sigur lucrurile cele mai alese din literatura română. Marie Kavková cunoaște foarte bine singurătatea mediatorului între două literaturi scrise în limbi cu circulație doar în limitele granițelor naționale. Și, ca să alunge singurătatea, a rupt barierele lingvistice, nu s-a sinchisit de vameși, a făcut contrabandă literară neîntrerupt și cu mare plăcere, făurindu-și o lume nouă. Acum nu mai este singură, și-a clădit o insulă de opere literare și critice. Dar și de discipoli, de acei oameni care îi multiplică, prin alte personalități, propria personalitate. Împreună cu aceștia, reprezintă tezaurul românesc la Praga, cloșca cu puii de aur.

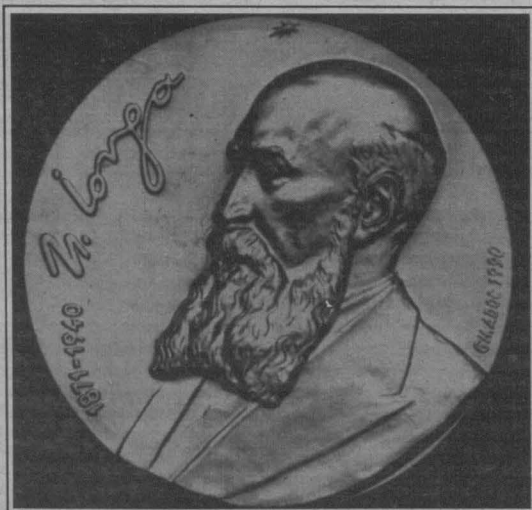
A tradus din I.L.Caragiale, Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, George Călinescu, Tudor Arghezi, Ion Marin Sadoveanu, Zaharia Stancu, A.E. Baconski, Petru Popescu, D.R.Popescu, Ana Blandiana și din mulți alții. Despre aceștia, ca și despre mulți alții, a scris studii, articole, prefețe competente. Parcă pentru a elogia memoria marelui înaintaș al românisticii pragheze, Jan Urban Jarnik, cunoscut și ca folclorist român, a tradus în limba cehă și două volume de basme românești.

Această vastă activitate a fost încununată de apariția *Dicționarului de scriitori români* (1985), o lucrare copleșitoare prin orizontul informației și prin originalitatea comentariului critic - lucrare elaborată de autori-discipoli sub îndrumarea și cu participarea directă a doamnei Marie Kavková.

Prin anii '50 a "cochetat" puțin și cu diplomația ca atașat cultural la București, calitate de care a știut să profite din plin și cu inteligență pentru întărirea raporturilor noastre literare și culturale, în genere, iar personal pentru a lega durabile prietenii cu mulți oameni de cultură români.

Ce a realizat Marie Kavková nu se poate face decît dintr-o mare dragoste. Și nu e de mirare, în vinele ei curge sînge de craioveancă (după mamă provine din capitala Băniei I), așa că, simțînd-o atît de aproape de noi (cum și ea se simte foarte aproape de sufletul nostru) îi mulțumim frumos și îi urăm La mulți ani !

Corneliu BARBORICĂ

Gheorghe ADOC: N. Iorga

Moldova oameni" ar putea fi enunțul rezumativ al acestor intenții care-și află numeroase concretizări în cuprinsul cărții: Al. Andriescu, Vasile Andru, Constantin Ciopraga, Radu Cosașu, Ovidiu Genaru, Al.Husar, Gh.Ivănescu, Ioanid Romanescu și alții sînt moldoveni prin naștere sau prin adopțiune, "ființe din filînta țării", cum spune reporterul

este ca dragostea. Ieșe bine numai cînd cei doi se iubesc." Afirmația e întru totul validată de cele douăzecișicinci de convorbiri, portrete și, totodată, autoportrete în timp.

Andrei GRIGOR

Grigore Iliesi: *Portrete în timp*, Editura Junimea, 1990

RAZLETE

Marin SORESCU

FLAUBERT

ȘI PATIMA SCRISULUI (II)

Era admiratorul aproape mistic al unor cărți "zdrobitoare" precum "Gargantua" ori "Don Quijote". Lasă principiul exclamării să funcționeze în voie în fața acestora. Critica lui e pasională, pasionată, aproape o critică de amant gelos, cu toate simțurile ascuțite la maximum. De aceea cărțile proaste îl enervează ca niște jigniri, ca niște trădări ale unui ideal. Poezia și libertatea trebuie salvate. "Și pe urmă, ca să spunem adevărul, există în lume o conjurație generală și permanentă împotriva a două lucruri și anume: poezia și libertatea; oamenii de gust își iau sarcina s-o extermină pe prima, oamenii ordinii s-o urmărescă pe a doua. Nimic nu plăce mai mult unui anumit spirit francez, rezonabil, fără aripi, spirit ofticos, înfoltit în flanelă, decât regularitatea cu totul exterioară, care-i indignează atât pe oamenii de imaginația. Burghezul se liniștește la vederea unui polițai și omul de duh se delectează la vederea unui critic; cail jugăniți sînt aplaudați de cațrîi".

În ce privește munca sa propriu-zisă epitetul de ocnaș cred că i se potrivește foarte bine. Căutarea aceluși cuvînt unic și inventarea a tot felul de obstacole pe care trebuia să le învingă îi consumau energia. Spontaneitatea din operele sale este aparentă, fiind rodul unor chinuri îngrozitoare. Creația lui Flaubert poate fi comparată într-adevăr cu o naștere care nu se produce decît cu chinurile respective. "Sleit de stil și de combinații nereușite", spune undeva. Sau, despre tehnica scrisului: "trebuie să-mi schimb felul de a scrie dacă vreau să continui să trăiesc, și stilul dacă vreau să fac această carte lizibilă". Muncea toată ziua și o bună parte din noapte iar rezultatul: trei pagini pe săptămînă! Dar și una pe lună! "Ordinea ideilor, iată dificultatea, și pe urmă, cum subiectul era același, cum se petrece în același mediu și cum am ajuns acum la a doua treime, nu mai știu ce să fac ca să evit repetările. Fraza cea mai simplă ca "el închise ușa" sau "el ieși" etc. cere viclenii de meșteșug incredibile! Trebuie să variezi sosul încontinuu și cu aceleași ingrediente".

Dacă n-ar avea în spate opera și i-ai cunoaște numai corespondența, ai crede că Flaubert a fost un ratat. Căci

numai ratații au atîta scrupul să înconjoare o operă masivă cu scripuri de geniu, se cheltuiesc în arteziene de spirit, așa cum ni se dezvăluie Flaubert în pudzeria de scrisori așternute pe hîrtie năvălnic și nesistematic, tîrziu, după miezul nopții, după ce-și storsese creierul toată ziua, potrivit o frază, un cuvînt, poticnindu-se de-o nuanță. Scrisorile sînt un fel de drog care îl eliberează de complexele stilului, îi ascut simțurile. Fără compunerea lor, te gîndești, nu s-ar fi putut așeza a doua zi la masă, să se chinuie iarăși ore întregi într-o muncă mergînd pe muchia dintre geniu și sterilitate. Pictorii care pun pe pînză prea mult cer riscă să se intoxice cu

albastru de cobalt, o boală păcătoasă, cum e și intoxicația cu plumb, și care se vindecă foarte greu. În scrisori, Flaubert se dezintoxică de scris, de orizonturile presante ale gîndirii, își dă drumul, devine el. Un el care vorbește întruna despre cît de greu îi vine lui să scrie și ce chin al dracului este această trebușoară. S-a zis că face chirurgie, că mînuiește scalpul, nu condeiul. Autorul romanelor s-a străduit într-adevăr să fie obiectiv, să privească la rece lumea eroilor săi, să nu se implice în nici un fel de operă. Ca medicul unui ospiciu care nu se simte obligat să participe la nebunia pacienților ci rămîne un observator rece, imparțial, doar

un diagnostician. Or, această neparticipare pe care scriitorul și-a impus-o cu bună știință, i-a căsunat pînă la urmă un fel de boală pe care... cum s-o numim? Un preaplin al emoțiilor și al trăinilor. Ele au dus pînă la urmă la această operă fără voie. O rezolvare, o supapă, coșul unei uzine electrice care, spre a se simți bine, trebuie să scoată și fum.

Nocturnă

Ca două ilmbi de luminări înalte
ne pierde graul printre oseminte.
Un heruvim nefericit asfinte
biserica pe țărnul celelalte

Marii. Din floarea mărului fierbinte
țîșnește laptele și-un cosmic val te
întîlșează viermelul (încaite
cobori în huma glorioasei glinte)

Cel vechi de zile cîntă la vecernii
cu fața spre copilăria lernii
ca un mormînt boltit într-o flință.

Să strigi mai este oare cu puțință
sub pomul blestemat? Încule ușa
și taci și bea din candelă cenușa.

Horia ZILIERU

Adresanții: mama sa, o nepoată, Caroline (care va publica mai tîrziu o parte din scrisori), apoi o muză, două, apoi mulți prieteni de toată mîna, apoi numiții Guy de Maupassant, Victor Hugo, Edmond de Goncourt, Emile Zola, Turgheniev, George Sand, Ernest Renan. Lume, lume! Lume propriu-zisă și lume bună. (Unii dintre scriitorii numiți fiind amintiți de Guy de Maupassant ca făcînd parte din cercul intim al acestui pustnic.) Tuturor, oameni de literă sau nu, el le transmite, în locul salutului său fierbinte, cotele zilnice ale apelor care-l trec scriind și cum se face că "acea frază pornită cu cea mai bună intenție își ratează efectul cînd dai peste o asonanță ori peste o cută gramaticală". "Obsesia maniacală", spune Irina Mavrodin. Citindu-l pe Flaubert ești fulgerat de constatarea că ne pierdem timpul cu cărți mediocre. Citim prietenii (s-a mai spus) - ne citim pe noi, pe prietenii prietenilor și alțea capodopere rămîn în afara simțurilor noastre: nu le pipăim, nu le mirosim, nu le gustăm, nu le vedem și nu le auzim. Sînt aici cele cincî simțuri, n-a scăpat nici unul? Da, în cărțile mari, trebuie să intrăm cu întreaga noastră flotilă senzorială și să ne bucurăm de ele, să ne impregnăm sufletul cu ele, pînă cînd simțim că ne ies prin pori. Să mirosim un an a Shakespeare. Ce-ar fi să se poată spune despre cutare: "I-am întîlnit la colțul străzii, duhnea a Homer". Ne lăsăm, din păcate, intoxicați de subliteraturi. Orbim, ne schimbăm dioptriile, tot perindînd pe sub ochi pagini anoste, maldăre de foi care nu înseamnă nimic. De ce trebuie să scriem toți, chiar toți și așa în neștire? Pentru că scrisul e ceva ușor și că fiecare gîndește - "viața mea e un adevărat roman". Și bine gîndul nu sîrșea, că se și pune să-l scrie. De aceea sînt buni și clasicii din cînd în cînd, întru inhibarea nervilor locomotori și mîncăriului penei.

Gabriela MANOLE ADOC: Duet

Felix Aderca la "casa de creație" din Sinaia

În 1952, Felix Aderca a fost pentru două luni și jumătate oaspetele "casei de creație" din Sinaia. Cît a stat acolo, a ținut un jurnal cu însemnări asupra ambianței umane, de care a avut parte în răstimpul sejurului, precum și a rezultatelor muncii sale la o voluminoasă monografie consacrată lui Goethe și rămasă netipărită pînă astăzi.

Am avut posibilitatea să iau cunoștință de aceste pagini anul trecut, cînd D-na Elena Beran a efectuat o copie a lor și, generoasă, mi-a oferit-o. Doritor să nu sufer pe nimeni, autorul cere, printr-o notă din fruntea manuscrisului, ca numele pomenite întrînsul să rămînă ascunse sub o inițială dacă la publicarea textului persoanele de care se vorbește vor fi încă în viață.

Aderca e admis în rîndul beneficiarilor "casei de creație", după ce mai puțin ani fusese prost primit. Confrății agrați de regim îl ocoleau ca pe un bolnav de ciumă. Se temea chiar să nu fie agreat. Cum a ajuns dintr-un scriitor "bolșevic", ca să folosesc cuvîntul lui Lovinescu însuși, care aprecia atît literatura, cît și concursul la desfășurarea ședințelor cenaclului *Sburătorul*, "dușman de clasă" în regim comunist, e o ironie a istoriei. Nu trebuie totuși să se mire, dacă ținem minte ce-nși permisesse, spirit liber, să spună pe parcursul lungii sale activități publicistice. El, naiv, se credea ținut la distanță din cauza *Micului Tratat de estetică* (1929), unde militase în favoarea "artei pentru artă". Pornise să realizeze studiul monumental despre Goethe tocmai spre a demonstra că abandonase vechile sale concepții și își însușise idelle "materialismului determinist în istorie și cultură". Cum un anume realism nu-l părăsise cu totul, bănuia a fi fost și victima anumitor scorneli răuvoitoare pe care i le-ar datora succesului său la catedra de estetică a învățămîntului artistic.

Jurnalul sinaist al lui Aderca este un document social-psihologic extrem de prețios. Ne dă întîi o imagine a ce era practic "casa de creație" de la Pelișor. O rezervație de ratați care-și petreceau vremea acolo pe banii statului, nefăcînd nimic. Ba da, consumînd cantități mari de alcool și trăind într-o neîntreruptă furie erotică. Puținii scriitori sau artiști veritabili apar meteoric pe acolo, vin și pleacă după cîteva zile, chemați de telefoane importante la București. Fauna statornică se compune din inși care chinuie hîrtia în nădejdea unei recalificări, după ce au practicat înainte tot felul de meserii. J. a fost negustor pe picior și misit. M. se îndeletnicea la Cluj cu cizmăria. Alții trag după ei, prin pădure, șevaletul. Pe T., care nu știe ce să picteze, colegii de breaslă l-au poreclit, în bătaie de joc, Van Gog. Sînt și autori mai vechi care încearcă să desprindă "metoda realismului socialist", lucrînd de cîțiva ani la o năvelă din zona petroliferă.

Condițiile de cazare sînt diferențiate după rang. Scriitorii "reprezentativi", adică agrați de regim, ocupă camerele cele mai spațioase, cu balcon din vilele

"speciale", avînd o perspectivă superbă spre munții înzăpeziți. Restul, cum se nimerește. Chiar "menu"-ul cantinei, atunci cînd iau masa aici persoane simandicoase, e altul ca de obicei. Conducerea *Fondului Literar* efectuează inspecții pentru a se convinge că cei trimiși la Sinaia "crează" într-adevăr. Nu neglijează cu această ocazie nici viața lor intimă, vrea să știe pe cine aduc noaptea în odaie și bineînțeles ce vorbesc între ei. Delatiunea e în floare. Isprăvile amoroase ale priapicului V. fac obiectul unei ședințe aprinse. Aderca se întreabă dacă refuzul cererii sale de a-și prelungi șederea la Sinaia nu se datorește cumva discuțiilor literare amicale pe care le-a purtat cu tînărul confrate D.

Jurnalul îngăduie și urmărirea unui comportament intelectual caracteristic acelor ani. Aderca își dă o tristă osteneală să fie pe linie. După ce a fost ținut deoparte atîta vreme, supracitează în materie de zel ideologic. Cînd exultă în fața peisajului "măreț" al Sinaiei, nu uită să adauge că altădată se bucurau de el "numai escrocii financiari și politici, copiii și cocotele lor". Îl bate gîndul să răspundă favorii pe care noua orînduire i-a făcut-o, scriind o lucrare intitulată *Germenii revoluționari în epoca burgheză din faza înalt capitalistă* (Ibsen, Strindberg, Tolstoi, Nietzsche, Shaw, Pirandello, simbolismul, expresionismul, dadaismul, suprarealismul). E mîndru că, venind să controleze ce fac scriitorii,

înțelegem că Apusul capitalist, care se înarcează, nu ne dă mult răgaz. Vom compara și vom cînta cu întreaga orchestră mai tîrziu, la victoria finală".

La întrebarea unei colege din cenaclul *Sburătorul* dacă Lovinescu, trăind, ar fi putut găsi și el o legătură între vechea estetică și "adevărul materialismului istoric", răspunde hotărît, nu. Și dă imediat o explicație politică: "Atitudinea lui de clasă nu i-ar fi îngăduit să gîndească mai adînc și altfel".

Astfel de propozițiuni intrigă. Cu atît mai mult cu cît Aderca nu e orb și notează destule lucruri destinate să taie chiar și unui neofit entuziasmul adeziunii. Remarcă astfel că tovarășului S. i s-a oferit un apartament întreg, unde are dormitor și cameră pentru scris separată, temperatură egală și priveliște spre Valea Prahovei. Bagă de seamă și cum acesta se poartă cînd pică în vizită o persoană politică importantă din București. Așteaptă oaspetele la masă, în picioare, îl urmează afară, trăgînd ușa. Recunoaște astfel în secretarul Uniunii Scriitorilor pe gazetarul servil de odinioară. "Valetul!", fără de ale cărui atitudini - notează - ești socotit "neprecipital". Cu el, Aderca, în schimb, solicită altădată stăruitor să dea articole la revistele unde același S. era salariat, își ia acum "aere de stăpîn". B., alt profitor al noilor vremuri, caută să-și justifice productivitatea redusă: vrea să scrie teatru, dar întîmpină greutăți enorme, viața schimbîndu-se necontenit,

clar că a stat în biroul unde a fost cercetat. Unii inși se află la "casa de creație" ca supraveghetori. Nu face oare și directorul Operii oficiul de "ochi al Partidului"? Luciditatea aceasta a lui Aderca ne îndeamnă să citim cu o anume circumspecție frazele sale prin care își exprimă "principialitatea" în cea mai fermă limbă de lemn. Nu cumva, ca omul pătî, era precaut, se gîndea că niște ochi vigilenți îi pot citi jurnalul și țiinea să-l pună la adăpost de orice control primejdios? Cîteodată, bănuiala noastră capătă un serios teme. Într-o discuție, conlocutorul recunoaște poeziei "moderniste" (românești) meritul de a fi îmbogățit și nuanțat limba. Își recită "versuri" fără cuprins ideologic socialist, "ticluite de dragul inimii lui", spune Aderca. Și imediat adaugă bănuitor: "Voia oare să-mi arate că nu e numai un stegar și un trimbițaș? Așteaptă din parte-mi o apologie a acestei literaturi ne-socialiste și o depreciere (atît de periculoasă!) a realismului socialist?" Reacția e evident defensivă. Terminologia, prea "de ședință", ca să nu ne pună în gardă. Mai ales după ce notează mai tîrziu că a găsit broasca stricată, deci i se umblă printre manuscrise, cînd lipsește din cameră. Însemnări ca: "Mi-a împrumutat (Pictorul I. n.n.) micul aparat de radio «Pionier» la care am ascultat seara minunate cîntece populare rusești pînă la miezul nopții, singur, cu vreo cîteva țigări. S-a auzit un timp și Vocea Americii! Aceeași pălăvrăgeală repezită a insului care vede că faptele i-au luat-o de mult înainte, fuge după ele, furios, disperat că nu le mai ajunge" - sînt probabil destinate a descuraja asemenea vizitatori secreți.

Jurnalul scilipește și prin schițele de portrete în cîteva cuvinte: Poetul T are capul marelui Pușkin (minus barbetele). "Nu roștește un cuvînt ore întregi, mistuindu-și pe-ndelete, cu ochii-nroșiți, misterioasa-i beție". "C., cioban vîrjnos orășenit", "profesorul de estetică", M., "micul Robespierre", "operînd pe față și subteran", fost Don Juan ardelenes, beneficiar al ghelururilor "naționale" cu care-și potolea și desfăta un trup uriaș de haiduc, fost director și deci pârtaș la jafurile industriei grele "Malaxa" silit azi să se ție umil după Ș., secretarul Uniunii". I. strecurîndu-se "pieziș și în vîrfurile picioarelor" printre pensionarii "casei de creație". Și, cu efect contrastant, mici feerii peisagistice, chemate să înalțe sufletul; ca de pildă: "Muntele nostru cu vile și păduri plutește într-un vast nous de vată. Zăpada înghețată scrișile sub pași".

Scriitorul și-a făcut doi prieteni sinceri la Sinaia. Pe cățelușa Dolly și voinicul dulău Bujor. Ca o încheiere potrivită jurnalului acestuia, al dezi-luziilor vine informația din "post-scriptum". Peste vreo doi ani după ce Aderca a părăsit Sinaia, au fost sugrumați toți cîinii de acolo, spre a împlini planul pentru colectarea pieilor. Astfel au pierit și mica Dolly și voinicul Bujor.

Ovid S. CROHMĂLNICEANU

Gheorghe ADOC: Dimitrie Cantemir

directorul Fondului Literar îl găsește la "strungul" lui de hîrtie, în mînă cu "ciocanul-stilou". Socotește salutar ca poetul să părăsească "intimismul sterp", spre a-și însuși tot mai mult "stările de suflet ale unui luminat luptător pentru socialism". "Căci - are grijă să adauge - nu e timp de pierdut. Trebuie să

uluitor de repede, "în iureșul acestui timp istoric". Aderca îi atrage atenția că și comisia repertoriilor suferă foarte dese modificări. Vin mereu alții și-ți cer altceva. Lui Aderca nu-i scapă din vedere nici că o scrisoare expedită soției sale, la București, a ajuns abia după o săptămînă. Ștampila sosirii arată

GRAFITTI

Gheorghe TOMOZEI

AHOE!

Moartea va regreta nesăbuița de a-l chema pe Ahoë spre a-l așeza în puterea ei. Bărbosul i se va înfățișa hirsut, nins, și strigătul scos de beregata arsă de sete îi va sparge urechile:

"Ahoë!"

Vor zângăni candelabrele cerului năruindu-și cristalele:

"Ahoë!"

Departa de a se crede învins, condamnatul va fi adus cu sine viscolul, neașezarea, nesomnul. Și răgetul de fiară tras dintre lianele junglilor lui Rousseau Vameșul:

"Ahoë!"

Praful și pulberea se vor fi ales de gospodăria Morții (porți date izbeliștii, cutremure, turle despuiate de smalt) când Poetul, prinț al prafului de pe tobă, se va fi svîrcolit sub coaleala coasei nimicoitoare urbindu-și barbarul nume sub care a trăit pe pământ înaintea unei finale încleștări, nume (aiurare de vocale) nescris pe oblonul cu drugi de fier al nici uneia dintre cărțile sale și totuși

vibrând în toate.

Tudor George s-a drapat în sunetele aceluia bubuitor *Ahoë!* și și-a sticlit colții fumegători sub privirile îndeobște consternate ale "jiviliilor" iritați de năstrușnicia poezilor până alaltăieri, până mai ieri...

Nu știm cum și unde trăia. De unde venea?

Probabil din hrube (nu tocmai mănăstirești), din fumul jilav al vizuinilor, din burțile umflate cu mărfuri (interzise) ale ultimelor corăbii, din crame cu vin dogit, din gurile de canal despicate sub stele. Venea fioros - viforos în cinstita Casă Monteșu (de i se spune încă a Scriitorilor) după zeci de zile și nopți date amarei lui patimi - sonetului. Era deșălat de scrierea sonetelor cum, doborâți sub sacii lor, cultivatorii de secole. Era muncit de prea-plinul grației turnat în sonete, urîțit, cu vopseaua chipului tot mai fisurată (perete de frescă) și, după știutul *Ahoë!* ce descleia îndeobște *singur* la o masă

din care făcea repede amvonul de unde-și trimitea spre mesele din jur imprecațiile, abjurațiile, interogațiile.

Își comanda în sonete festinul, încopciind vers cu vers cu o năucitoare spontaneitate, le oferea doamnelor și domnișoarelor (vai de urechile lor!) sonete galante, unele caligrafiate pe pînza șervețelelor, avînd grijă ca atunci cînd ticăloasa liniște e gata să potopească stabilitimentul, să tunc:

"Ahoë!"

Burlesc, truculent, jucîndu-și și *rola* cabotinului etern inspirat, Tudor George e *ultimul* boem al poeziei românești de la mai-vechii cu neștiute isprăvi, la Tonegaru, Mărgărit, Palanka, Pică, Dimov, Pucă (cu, între ei - broboane nobiliare - Matheiu și Emil Botta) și bineînțeles stelarul Stelaru. De vor mai fi

poeti și după anno Domini 2000 (și fac prinsoare pe-o halbă cu cernelă că vor fi), și boema va arăta altcum: parodic-ostentativă (între moda punk și muzici metalice), altcum vor fi jocul de-a pierderea și paguba.

Boemii, bieții (crai de Curți părăsile, cavaleri ai - cu totul exact! - Tristei Figuri, ei, visătorii "damnați", Îngeri Căzuți, Copii ai nenorocului, nu-și fac din cotloanele istoriilor literare priciurile unui azil de noapte dar acele istorii nu pot să le refuze numele și dezlipind inefabilul, cît s-a păstrat, de șoricul voios al legendei vom vedea în ei puterea de a descuraja productul manufacturier, de a contesta și a surpa ierarhii precum și golănescul jind după castelele Poeziei. Ei, ferment de cultură, nor de lăcuste devastatoare și

molimă sacră.

Ei, cei plini de trufii, ei, copii ai durerii, nu sint "pata" de pitoresc a unei culturi ci o componentă a ei.

Nu se poate fără ei. Nu se mai poate.

Ei, erezie și lacrimă neplînsă, ei - spinări desenate - ei, justițiar inflexibili și totuși proclamînd îndurarea și mila.

Să urlăm un teribil *Ahoë!* sub geamul lui Eminescu? Nu ar fi cumva infam? (Ciorbă de burță pe mesele Bibliotecii Academiei?)

Nicidecum.

Ei nu se desfac de tiparul logic al literaturii (nu gustă, paradoxal, absurdul: din Urmuz au luat doar glonțul sinucigaș), au trăit și au murit sub Luceafăr.

Adio Ahoë...

Iarnă.

Înmormîntare de oglinzi...

COMEDIA INUMANA

Ion BĂIEȘU

O viclenie de-a mea

Fiind în America, am fost invitat, într-o bună zi, de o personalitate locală. Era o onoare deosebită, fiind vorba de un judecător de pace dintr-una din cele mai bune familii ale ținutului, cu cel puțin trei membri decedați în războiul civil. Am jucat biliard cu bătrînul judecător, apoi am învățat-o pe admirabila sa soție să joace șaizeci și șase și, în cele din urmă, i-am însoțit la cină. Aici mi s-a cam risipit veselia, căci mîncarea franțuzească este ceva de neînghițit pentru un român neaș. De altfel, la desert, le-am și mărturisit acest lucru gazdelor. Bătrînul mi-a mărturisit, la rîndul său, că nici el nu se dă în vînt după infectele legume fierte, muiate în sosuri dubioase, dar că așa e moda și că toți prietenii lui au bucătari francezi, care-i torturează în același chip. Din păcate, subreț, care asistasă la discuție, ne-a turnat bucătarului, care a apărut în sufragerie, extrem de nervos, declarînd că abia așteaptă să mă vadă pe mine gătînd un fel de mîncare mai savuros ca ale lui. L-am privit drept în ochi pe mustăciosul acela oacheș și am rostit, mîndru:

- Prea bine, mîine gătesc eu. Mîncăm sarmale!

Chestia cu sarmalele e un truc vechi, pe care l-am experimentat deseori. Adevărul era că singurul fel de mîncare pe care știu să-l gătesc sînt ouăle fierte, dar mă bazam pe faptul că în America nimeni nu murează varză. În Occident, sarmalele sînt un fel de mîncare sigur. Dacă ai invitați și faci sarmale, scapi de-o grijă, pentru nici un american, crescut cu hamburgeri și cartofi prăjiți, nu-ți va băga în gură așa ceva. În plus, în New York există doar vreo cîteva familii de chinezi care murează varză în scopuri strict terapeutice, așa că a doua zi, din lipsă de ingrediente, urma să mă tofilez.

Dis de dimineață, judecătorul a venit să mă ia cu mașina de acasă, spunîndu-mi că abia așteaptă să mînce din delicioasa mea mîncare exotică. În bucătărie mă aștepta Maurice, care mi-a înmînat un șorț de o albeață orbitoare. În jurul meu scilpeau felurite ustensile ciudate, iar gazdele își țineau răsufarea. Nu mă simțeam descumpănit, căci mă bazam pe arma mea secretă - varza murată.

- Cabbage pickles, am zis, chicotînd în sinea mea.

- Voia, zise Maurice, rînjind cu gura pînă la urechi.

Am luat varza oferită și am început s-o privesc cu groază. Deja simțeam șiroaie reci de sudoare prelungindu-se pe spinare. Evident, m-a salvat Maurice. I-a dat afară pe judecător și pe nevastă-sa din bucătărie, apoi mi-a smuls varza din mînă, apucîndu-se de treabă.

- Lasă bre, că-ți fac eu sarmalele alea de-o să te lingi pe degete. La București, la mine-n circiumă mincau sarmale și Ion Dolănescu și Florin Piersic și generalul Nuță, așa că stai liniștit!

Într-adevăr, Maurice a făcut niște sarmale grozave. Tipul era uriaș. Născut prin părțile lașului, avea sarmalele-n sînge, cum s-ar zice. La final, după ce am mîncat fiecare cîte o duzină, de probă, mi-a pus pe brațe caserola de argint în care le aranjase și mi-a dat brînci spre sufragerie.

- Dacă nu-i dărimi cu haleala asta, îmi tai gîtul!

- Așa e, Marine, i-am zis eu, cu lacrimi de mulțumire în ochi.

- Aoleu, să nu cumva să mă dai de gol că nu-s francez, că aștia-s capabili să mă dea afară!

- Nici o grijă, mon cher Maurice.

Deși sînt o națiune ce merită admirată din multe puncte de vedere, americanii au o mare hibă - nu sînt capabili să aprecieze o mîncare cu adevărat bună. Judecătorul și nevastă-sa au mîncat fiecare cîte o sarmăluță, anevoiș și cu noduri, apoi au înghițit cîte un Alka-Selzer. Răsufînd greu, bătrînul mi-a spus:

- Porcul ăla de Maurice, în loc să te lase să gătești, s-a băgat peste tine și, din orgoliu, a făcut el sarmalele, deși n-avea de unde să se priceapă.

- Nu e adevărat, eu le-am făcut! Și sînt excelente!

- Îți apreciez noblețea, dar Maurice nu merită apărut. E un criminal. La noi, în America, e un proverb - dacă nu te pricepi, nu te băga. De altfel, ne-a spus servitoarea că nici să atingi o cratiță nu te-a lăsat.

După ce și-a săltat valiza în autobuz, Maurice mi-a spus printre dinți:

- Să fiu al naibii dacă nu plec în România! Cumpăr Capșa și servesc acolo numai mici și bere la halbă!

Gabriela MANOLE ADOC: Rodnicie

Fănuș NEAGU

CISMA DE BRONZ

- Vârșaiți potirul acestei clipe în tinda gitleului, ne îndemnă părintele Lucrețiu Ivanov.

Băurăm. În timpul asta, băiatul cel mic al lui Radu Forfecaru, tăvălit pe guñoaie, se bătea cu pumnii în cap și-o afurisea pe bunică-sa: cantaragioaicală prescurăreasa! Prin umbra narativ șoptitoare a plopilor ce mărgineau ograda, două căruțe cu pește proaspăt păstrat în gheață, cirjană, plătică, babușcă, se țirau spre bac; pentru a trece Dunărea în Bărăgan. Se încrucșară cu o femeie călare pe un măgăruș, și căruțașii, nici o îndoială, îi spusese vorbă fără perdea femeii, fiindcă unui dintre ei, în cămașă albastră, necheză deșuchiat, azvîrlindu-și veseli în plopi șapca fără cozoroc; o redobîndi izbînd zdravăn cu umărul în trunchiurile argintii mlădioase.

Profesorul Potîrniche, captivat de întimplarea din vale, uită să mai cufunde cana de aramă în vadră cu țuică de caise și să ne toarne în ceaști. Privind, rîdea perfid și înalt. Flacăra de sub cazanul cu borhot, săltînd sprinten pe spinarea buturugilor îngrămădite în vatră, îi rumenea obrăjii lați, cu pomeți noduroși, fără să-i atingă ochii duși sub frunte, în fund de ocnă.

- Greul are dreptate, domnilor. Zice:

ales? Omul e dator, înainte de toate, să-l cufunde pe Dumnezeu.

- Bun, aprobă profesorul Potîrniche, și dacă Dumnezeu are chef într-o zi să împrumute chip de femeie? Vrea Domnul să fie muiere, îndrăznești tu să-l oprești?!

- Chip de femeie împrumută numai diavolul.

- Eu, dac-aș fi Dumnezeu, m-aș întrupa oricînd în femeie; aș fi într-o zi telefonista de la ofiul poștal, în alta, ehe, regina Angliei.

Părintele Lucrețiu Ivanov își făcu semnul crucii. Potîrniche se infurie.

- Popo, ești un ăla alcătuit anapoda. Mă uit la tine: mîinile și picioarele, bucăți din postul mare - uscate, sfrîjite, niște surcele cu care să ațîți focul în odaia unui spînzurat -, în schimb, burta, bucățică de neam parșiv, neam slav, clocotind de patima beției, mistuită de dorul cărnii și-al batogului de rechin, bagî-n ea pină plesnește, capul, cantalup fără semințe, trebuie să-l bușești de toți pereții ca să viți în el o părere din cocina lumii, apoi, ornament bizantin, o bărbuță din trei fire - tăvălește-o prin piper, fă-te frate cu Necuratul și cere-i să te strecoare în casele mari ale Brăilei, dimineața, pe timp de vară, cînd apar muierile la geam, să cumpere fructe sau

să le privești numai picioarele și nici pe acestea în întregime, să le cercetezi doar taina din dosul genunchilor, penumbra albăstrie în care singele lor ascuțit de-altea mii de viclesuguri cite sînt în stare să scornească, închipuie flori, mai ales stînjenei oacheși. Ele se tocimesc, aleg, fac nazuri, rid, se scutură, sînt pline de arome, ispite și avansuri, cînd cutre, cînd virtuoașe, iar tu, dacă ești bărbat și nu un bolovan - o sută, o mie de bolovani aș azvîrlî-n capul băiatului lui Radu Forfecaru; de ce dracu baba aia timpită, cantaragioaica, prescurăreasa, nu-i smulge limba!? - înțelegi, după felul cum stînjenele oacheș din dosul genunchiului se înalță, se adună, își mută tulpina, înțelegi și te minunezi singur cît de comodă și simplă se rotonește uneori clipa minunilor, înțelegi cînd cumpără pește și cînd cumpără fructe. Peștele îi dă flori, zici că i-a pătruns în suflet o mică rătăcire și o spaimă, fiindcă peștele, părinte Lucrețiu Ivanov, holbează ochii la mine, nu mă privi cu jumătate de măsură, peștele intră în zodia și-n cumpăna vieții, moare în mîinile tale și de unde știi că nu se duce direct într-un cerc al blestemelor!? pe cînd fructele îi moaie sufletul, o desfată, oricît de tîrîfă s-ar nimeri ea să fie, muierea, se îmbunează, suride, stînjenele, impulsiv la atingerea peștelui, o ia razna pe cărarea melancoliei, iar tu auzi scriindu-se în aer un menuet - patru note dulci, patru măsuri, patruzeci de mii de draci și-ți vine să te țirăști pe burță și să sârui la nesfîrșit taina de la subțioara genunchiului. Fură o duminică dimineața de la Dumnezeu și ia aminte la legile vieții.

- Ești la fel de ciine ca și ciinele roșu zis Ilie Făgădaru, ripostă părintele. Lasă lucrurile nesmintite la locul lor: smeura în culcuș de frunze, țuica în ceașcă de lut. Și caută-l pe Dumnezeu acolo unde trebuie.

- Uitați-vă la el, ne luă de martori pe mine și pe generalul Pătrașcu, care veniserăm la pescuit, e de patru ani în bălțile Brăilei și încă nu ne cunoaște. În această margine de lume, părinte, oamenii n-au timp să se gîndească la Dumnezeu în timpul zilei; seara dacă-și aduc aminte de el; dar mai sigur, la sărbători.

- Nu găsec timp să-l slăvesc pe Dumnezeu, dar găsec oricînd o zi blestemată ca să se omoare între ei.

Potîrniche clătîna ceașca.

- Da, vine cîteodată o zi lovită de blestem. Cu toate că ziua aia de iunie, pe care Făgădaru a întemnițat-o în memoria noastră ca zi nefastă, era atît de frumoasă încît aș fi cumpărat-o cu salariul meu pe un an. Blîndă și amăruie ca mugurii de salcie...

Vîntul moale suind de pe Dunăre se izbea de fruntea lui Ilie Făgădaru, ieșit în pragul casei, ca de un vișin roșu.

Adunată la marginea vetrei în care fierbea un ceain cu știucă sărată, peste care aruncase un pumn de foi de dafin, Didina urmărea reflexul flăcărilor pe potcoavele de alamă de la cismele lui Ilie Făgădaru azvîrlite mototol lîngă perete. Ar fi vrut să-l întrebă de ce încălțase meșii de marochin, cu ciucuri de beteală, dar intuiuse, cu acel simț special al femeilor veșnic treaz, veșnic la pîndă, că el chiar întrebarea asta o aștepta și nu scoase o vorbă. "Să stau cuminte la locul meu, un cărbuș între flori de urda vacii".

Făgădaru își trecu palma cu degetele rășchirate prin părul roșu, o coborî pe obrăjii rotunzi, presărați cu pistrii, trase în piept, suspinînd, aerul mirosind a ciuperca, înjură luna viorie, care se oprise ca o pupăză în creștetul teiului și dintr-o dată se întoarse spre Didina:

- Aznoapte te-ai furișat afară. Te-ai făcut cățea.

- Doamne apără-mă de nebun, se închină femeia.

Mică, durdulie, cu buze groase și părul negru împletit în cozi, Didina se sculă să stingă lampa din firida tinzii. Călca ușor, stăpînindu-și legănatul șoldurilor, parc-ar fi trecut printre castele de cărți de joc.

- Ți-am auzit prin somn tălpile lipînd de poftă, zise Făgădaru.

- Năluciri de bejiv.

- Așteaptă nițel, așteaptă să se-ngroașe-n mine mlădițele de otravă și-ai să spui și laptele pe care l-ai supt de la mă-ta.

- Eu am supt lapte de la o vecină, mama avea țite seci.

Surîse naiv - un suris încărcat de farmec odihnitor - și Făgădaru se încrîncenă: "așa mă prinde ea în mreață, așa mă lasă fără strop de putere". Scuipea vinăt și se întoarse din nou cu fața la Dunăre.

Cei trei trompeți, camarazi de regiment pe vremuri, cu care umbra de două zile prin satele de pe Dunărea Brăilei ca să sune "stingerea colectivizării", se treziseră înaintea lui. Lică Diamant din Vizireni se spălase la fîntînă și acum se dichisea; rotindu-se în jurul unei grămăjoare de pere pădurețe galbene ca mierea, vîrful te o rogojină de trestie, se căznea să-și strîngă mijlocul subțire într-o curea bătută cu boabe de aramă. Opinteliile studiate, spre a fi hazlii, pantalonii de mătase neagră, pantofii din piele de șarpe și cămașa roșie îl trădau de țigan într-o măsură mult mai mare decît tenul smead, ochii bombați, plini de intunerice umed, disprețuitori și mustața ca un fluture de tuș. Salutîndu-l pe Făgădaru, smuci capul, dînd la iveală o șuviță de păr alb, ca o pană de porumbel aninată-n chica deasă, ai fi zis, într-o clipă de hîrjoană. "Secătura bălțată" îl înjură Făgădaru. Păi, aștia, însemnații din naștere, n-au nici frică, nici rușine". Lîngă Diamant, pe vine, cu fundul aproape atingîndu-i pămîntul, Anton Jumară pisa într-o bucșă de lemn boabe de orz prăjit ca să le amestece Didina în cafea. Privindu-i grumazul de taur și umerii de-un stînjene, Ilie Făgădaru își spuse că unul ca Jumară își duce în podul palmei, peste munți și văi, o turmă de muieri. Sus, în micul pridvor al cramei, cu cataligele păroase strecurate pe sub bordura balustradei, Paul Munteanu mîncă măsline cu piine; o pisică tîrcată, cu coada ca o lungă spirală de fum, își făcuse culcuș pe una din lăboarele lui, fericită de-a fi ocrotită și legănată.

Zărirîndu-l pe Făgădaru, Paul Munteanu răcni vesel:

- Să trăiți o mie de ani, dom' sergent.

Arcui piciorul, zvîrlind pisica pe acoperișul de stuf al cramei și brusc se înverșună împotriva lui Diamant și Jumară: Sfeștocul mamii voastre de soldațoi bădăranii V-a cotropit rugina? Drepti, putorii!

Diamant și Jumară se aliniară, lîngă movila de pere și, cu capetele date pe spate, intonară, suflînd din adîncul plămînilor, *onorul la general*. Cîntecul trompetelor, solemn și senin, urca în cadență largă spre soarele care tocmai răsărea pe crestele împurpate ale munților Măcin. O intimitate caldă lega răsăritul cu Dunărea, vîntul se subțiasse și se potolise, umbra prudent prin ierburi și prin flori de cîmp. Făgădaru făcu cițiva pași spre interiorul ogrăzii și se opri; scund, virtos, cu burta un pic revărsată, surîdea încîntat, murmurînd în barbă: "zău că merită... zău așa". Didina îi luase locul pe prag și asculta fascinat izvorul ăla cristalin și dulce, unduind prin văzduh ca firul de dor; trăia impresia ciudată că, ascultînd, ieșea dintr-o lungă captivitate, că avea din nou șaisprezece ani și că

Gabriela MANOLE ADOC: Dans

numerate sunt bucuriile acestei lumi - femeile, fructele, ideile... I-auziți ce minunat lucru spune despre Zorba al său: Zorba vede în fiecare zi toate lucrurile pentru prima oară.

- Și Ilie Făgădaru al nostru, zise părintele, dojenitor, o vedea în fiecare zi pe Didina pentru intîia oară. Și cu ce s-a

pește. Încă n-au ieșit cu totul din apele somnului, mai atîrnă pe ele păcatele nopții și solzi de vrajă, sînt calde și cu pielea netedă, puii lunatici ai dragostei au ațipit în carnea lor, cu botul plin de balele bărbăților, tu să nu te uiți la părul căzînd în dezordine pe umerii lor, la spinările curbate peste pervaz, la solduri;

fugea pe uliță ca să ducă oamenilor o veste bună - și, fugind, era numai timp învingător și substanța nobilă a fugii, era drumul și bucuria lui că e așezat între două rânduri de case albe, pregătite, casele, să primească doar vestea învierii lui Christos. Cuprinsă în chenarul ramei de piatră al ușii, cu cozile negre aduse peste sîni rotunzi și luminată în plin, afit de soare cît și de lună (în rama de piatră sticleau, îngropate ca podoabă, douăzeci de cioburi de oglindă), Didina-i apăru dintr-o dată lui Paul Munteanu ca Fecioara Maria într-o iconă ocultă de mari ciorchini de argint. Ceea ce nu-l opri să-i împoaște cu ochii pe cei doi trompeți:

- Vagabonzi peltici! Umflați-vă-n buci, pramatii bătrîne sau vreți să-nfundați carcera!? Nu contează că n-ați halit nimic, cîntați cu foc, că-n fața voastră, mîndru ca stajarul, strălucite tovil general, cu tîrtăcuța plină de studii în URSS și maful ghiftuit cu fripturi de mistreț, pastramă de capră neagră și din labe de urs, fudulii de cocos. Pipota lui galbenă de lene cere tot ce i se cuvine după regulament: disciplină, respect, pas de defilare, nasturi lucioși, closete cu gaura gilgîind de clorură de var. E cîrcotaș pînă-n virful unghiilor, otreapa bătrînă, așa că dați-vă toată silința, leprelor...

Văzînd-o pe Didina izbucnind în rîs nestăpînit, se burzului:

- La loc comanda, soldații otrepelor! Muierile, frate, nu-s în stare să aprecieze un mesaj patriotic dacă nu-i învelit în foi de ceapă tocată. Și-apoi trebuie să ne păstrăm în formă pentru satul Brănișoara. Azi, camarade Făgădaru, azi cîntăm numai pe bere. E o chestie să te matolești cu bere neagră. Multă și de la gheață. Vreau să sug un butoi - și, dintr-un salt, se azzvirii în curte, avînd grijă să nimerescă lingă masa de lemn, lungă și înconjurată de butuci de plop licărind de rouă.

Făgădaru aduse pîinea și o tăie în felii groase, iar Didina îngrămădi știucile stropite cu mușei de usturoi în două străchini uriașe. Trompeții înfulecau cu poftă, luînd cu mîna și aruncînd priviri admirative spre Făgădaru: bun, foarte bun peștele și de ispravă muiera care l-a pregătit! Din teiul de la drum se răspîndeau asupra lor miros dulce de miere, amestecîndu-se senzual și parșiv cu cel al cafelei fumegînd în patru căni de cositor și cu cel de salvie și de cimbru sălbatic.

Lică Diamant, care mîncă aplecat mult deasupra mesei, ca să nu-și murdărească pantalonii scumpi, ridică la un moment dat mîna cu unghii cornoase date cu sidef și roști energic:

- Oameni buni (se izbi ușor în piept, ca să înlesnească lunecarea dumaticului), constat că numai ce-i hoț și viclean pe lume are haz și gust. Știuca asta, de pildă... o minune! Făgădaru, țî-a dat Dumnezeu o nevastă s-o pui trandafir la ureche. Mie, scăzu el, în voce, nevasta mi-a fugit la două luni după nuntă.

- Era frumoasă? întrebă, lacomă, Didina...

- Semăna, bucățică ruptă, cu femeiușca de pe broboada ta.

Broboada Didinei, atîrnată pe sîrma de rufo (mai alerga pe-acolo și o verigă de la lanțul cilnelui de pază), avea imprimată o fereastră de serai zăbrălită în cadrul căreia o cadină cu gura roșie, ca o rană deschisă, sorbea șoapte, neliniște vagă, amețite vrăji și speranță din cuprinsul nopților orientale.

- Inseamnă că era nemeiașom de frumoasă, rosti Didina, admirativ. Ai suferit mult după ea, nu-i așa?

- N-am avut cînd, fiindcă Pruna, sora mai mică a nevastă-mi, trimisă să-mi spună c-am rămas să mă bat singur de

Trei poeme de Dan Laurențiu

Aș vrea să trăiesc în visurile tale

A trăi ca un somnambul
în căutarea absolutului
aceasta este deviza
poetului modern

Îți dau tîrcoale
ca un animal înfometat
tu fiind marele monstru
adormit al universului

Îți dau tîrcoale
și nu știu de unde să
te mușc
vreau să dau o gaură

În trupul tău
și să intru pe acolo
în sufletul tău
prin această gaură

vreau să intru în sufletul
și în visurile tale
acolo vreau să trăiesc
în somnul tău

muscă, s-a apucat, proasta, de milă, să mă alinte, să-mi desăreze inima zdrobotită și nu s-a mai oprit niciodată.

- I-auzi la țigan, ce pramatie! făcu Paul Munteanu. I-auzi ce dezmațat, mama lui! Ei, da, urmă disprețuitor, în rasa voastră tuciuire, trei lucruri au căutare: fierul crud, curvele și țambalul.

Anton Jumară înălță obrazul spin și rînji strîmb:

- Adică tu, Munteanule, ai fi pus-o pe goană pe cumnata cea mică! Du-te, mă, copilo, acasă, ești prea fragedă pentru mine, cară-te, eu rămîn să beau lacrimi cu pumnul și-oi fi tare fericit să aflu că oasele tale de ied pîrîie în brațele altuia. Drept cine mă iei?

- Ha! făcu Lică Diamant, năuc. Mi-a dat singele pe nas. Curge gilgîind și miroase-a rugină. Ce să fie asta?

- Pedeapsa lui Dumnezeu, anunță Paul Munteanu.

- Leagă fleanca, prostule! se înfurie Jumară și, luîndu-l de subțiori, îl lungi pe Diamant pe rogojină, lingă movila de pere. Zvirle brațul sting în sus, îl sfătui, și ține-l așa pînă-ți trece. Și nu mai hîițina șoldurile, că n-a murit nimeni din asta.

- Mustul, mormăi Diamant.

- Ce naiba spui acolo? Care must?

- Zeama perelor, tîlmăci Paul Munteanu. Se teme să nu-și mînjească pantalonii sau cămașa.

Făgădaru aduse o găleată cu apă, luînd-o din adăpătorearea căilor, Didina muie un prosop și-l potrivii pe fruntea bolnavului. Acesta o mîngîie ușor pe braț.

- Nevastă-ta, Făgădarule, e ca sor-mea Niculina. Numai plăcere și bucurii în sufletul ei. Și una și alta-s ca un petic de cîmp plin de colilie în care s-a încurcat o vulpe. Și pe sus umblă un erete. Aveam aproape șaispe ani cînd Niculina mă apucă de umeri și-mi spune, rîzînd: ai fost la femeii, Lică, te-ai spurcat la dulce. De unde știi? mă mir eu. Știu, zice, fiindcă de trei zile nu mai mă-njuri și nu mai mă-mbrîncești, mă privești altfel decît pîn-acum, mă respectă.

- Paul Munteanu, zise Făgădaru, desfășîndu-și cîerul gurii c-o pară, cînd se

Poetul bătrîn și sirena

Să nu ai nevoie de femeie
ea va fi prima
care îți va da un brînci
de pe marginea paradisului

tu vei cădea acolo în iad
unde ea te așteaptă cu gura căscată
să te înghită
un poet bătrîn are nevoie
de dragoste

de dragostea unei femei tinere
cu gura deschisă ca iadul
de parcă ar costi
primele vorbe ale păcatului

i se cuvine această favoare
a unei lumi mai senine
decît el și care se bucură dacă

poetul bătrîn are
nevoie de dragostea unei sirene
care o să-l ucidă cu
armonia valurilor acolo unde nimeni
nu aude nimic

supără pe nevastă o pune să umble pe uliță cu ciomagul de-a latul umerilor, cum umblă ciobanii.

- De ce? se-ncurtă Didina.

- Paule, strigă Făgădaru, spune, mint eu, mă? Zi, ce-i sub țeasta ta de-o pui să umble cu ciomagul de-a latul umerilor?

- O silesc să-și aducă aminte unde-am găsit-o.

- Adică? ceru, leneș, Jumară lărgirea explicației.

- Adică, învîrtindu-mă într-o zi, prin țîrgul oilor, la Buzău, cu gîndul să șterpelesc ceva, am înfundat brațul într-un sноп de iarbă legat pe spinarea unui măgaruș și-n loc să scot un caș, am scos-o pe ea.

- Puteai, Doamne-fereste, să scoți un șarpe, zise Didina.

- Cam tot aceleasi lucru, rise Jumară, azvirînd pisicii o coadă de știucă. Mai curge, mă Diamant? E timpul s-o luăm din loc.

- S-a oprit, zise Diamant, sculîndu-se în picioare.

Dintr-un buzunar ascuns al pantalonilor dădu la iveală o sticlă cu apă de colonie și-și stropi mutra, azvirînd cu zgîrcenie cîteva picături și-n părul negru-scăpărător al Didinei. Ea-i desprinsă batista de la piept, o înnodă la colțuri și-i o potrivii, apărătoare de soare, pe cap.

- Ori de cîte ori pomeniști de Pruna, îl întărită Paul Munteanu pe Lică, Dumnezeu, gata, îți și dă o labă peste bot.

- Rahat, zise țiganul.

- Ieri, cînd cîntam stringerea în sat la Dobroești, numai ce mă izbește o dată cu cotul: Paule, mi s-a arătat Pruna c-un haidamac la braț. Și cînd mă uit la el, îi plesnise buza de jos.

- Rahat, repetă țiganul, dar cu vocea mai risipită.

Ilie Făgădaru îi înștiință că în bățile Brăilei se întîmplă deseori ca și Dunărea și oamenii să aibă vedenii.

- Aici îți trebuie nervi tari ca să nu cazi în tot felul de amăgeli. Mlaștinile, nămolul clipocind, duhul nămolului. Și mai bate, cîteodată, un vînt cu sevă

Ce înseamnă să fii fericit

Cum poți să salvezi
un om de la spînzurătoare
tîndu-i frînghia de la gît
vei răspunde dar această
frînghie este iubita lui

nu te intrista
nu te bucura
leul și ursul alb
dorm sub același acoperiș

al captivității ei sînt cele
două zone ale inimii noastre
care se întristează și se bucură
de cîte ori vine iarna sau vara

zadarnică este uitarea
ei își termină viața
în această tortură a memoriei
oare unde mi-am uitat femeia?

acolo îți spun eu
pe frînghia pe care te-ai cățărut
ca un saltimbanc
acolo țî-ai găsit fericirea

tămioasă.

Toți se întoarsă spre el privindu-l cu intensitate, iar Didina veni tiptil și i se cuibări sub braț. Subțioara bărbatului miroase parcă a tanin de stejar. Îmbătățit de gîndul că Ilie își sugrumase nălucirile și îndepărtase bănuielele, femeia se răsfața, împungîndu-i cu umărul coastele, iar cu coapsa pulpele de cremene. Și pentru că Făgădaru își aplecase capul cu păr deș și roșu, ca să-i mîngîie creștetul cu tîmpla, femeia lăsa impresia că pătrunsese sub coroana unei minuscule umbrele de vară. Buzele ei groase, mestecînd vîntul cu iz de sălbăticiune venit din obscuritățile bălților, rotunjiră un îndemn, mai mult o unduire senzuală:

- Spune-le și lor povestea cu vîrtejul.

Ochii lui ușor asimetrici se lărgiră.

- S-a întîmplat de Sînzienă, acum doi ani. Socrul meu, Dumnezeu să-l ierte, ședea colea pe prag și muia un colțuc de pîine de orz într-un pahar de vin. Asta era mîncarea lui de dimineață. Moșule, maimuțioile, zic, de nouăzeci de ani ronțai trupul lui Cristos și-i bei singele. Eu mîncam niște covrigei crocanți, aduși de la Brăila și lîngeam o inimioară de zahăr. Senin și tăcere. Deodată, cîinele începe să latre și să sară de-a lungul grindului, vaca o ia la fugă spre grajd, clopotul bisericii din sat se pornește să bată în dungă. "Miroase a rom!" strig, căci mă trîsnise prin toți porii corpului un damf de rom de parcă se spîrșese în mine un butoi. "Miroase a moarte!", zice bătrînul, și-mi arată miriștea cu clăi unde se stîrșise un vîrtej cum n-am văzut și nu cred să mai văd vreodată. Noi nu-i spunem vîrtej, îi spunem sorb. Fraților, se pornește din nimic, poate din răsufierea unui diavol, și suia, tîrînd cu el în cer două clăi de grîu și două de pelin. "Măgar să fiu, zice bătrînul, dacă n-a smuls sorbul și-un om". L-am privit buimac. Sorbul, cit o clopotniță, începuse să piardă înălțime, lepăda cîte-un sноп, cîte-un maldăr de pelin și se rostogolea spre băltă.

(Continuare în pag. 10)

Cisma de bronz

(Urmare din pag. 9)

Se naște într-o clipă, sorbul, se zidește amețitor în altele douăzeci și se mistuie într-un minut, cel mult două. Am sărit pe cal și dă-bătaie spre balta Crucii. Sorbul năvăleşte ostentiv, se spârgea în marginea apelor. Și dintre snopi, zăpăcită, bulmacă, lese Didina. Plecase să împrumute din sat

Potnične se împotrivi.

- E un cătun pus pe cel mai fâlos grind din bălți, un grind în formă de potcovă, care adăpostește un golf mereu rîvnit de liște, călifar, nagli, giște. Acolo-și aduce primăria Brăilei, la iernat, ștrandurile ei plutitoare. Dar popa Ivanov păstrează din cătunul ăla numai amintiri botoase! O dată, pe cînd umbra cu botezul, l-a fugărit taurul

Gheorghe ADOC: Mihai Viteazul

un darac de scărmanat lina și-o furase sorbul. Nu era deloc zăpăcită. Și, să crape firea-n mine dacă mint, îi crescuseră două luminile roșii în pomeții obrajilor. I-au rămas acolo nestinse, după cum vedeți.

- Dar la întrebajii-le pe el, zise Didina, cum era? Era galben ca turta de ceară și se clătina să cadă.

- Na, beleaua făcu Diamant. Cum să nu se clatine!? Într-o chestie din astea poți foarte bine să-ți pierzi mințile.

- Din zborul ăla, eu m-am ales c-un dar. Acolo sus, cînd nu mai știam nimic de mine, am căpătat un dar.

- Care? Întrebă Jumară.

Didina se învăliu într-un zîmbet misterios.

- Secretul meu. Hai, săltați-vă, plecați, dați-i zor. Secretul vi-l spun diseară. Ilie, tu nu uita s-aduci niște vin din Brănișoara, de l-alde frate-tu. Vin ghiurghiuliu și acrisor. Aduceți vin, băieți, iar eu jupoi doi iepuri de casă și-i bag la cuptor.

Ilie Făgădaru, răscolind cu deștul în zațul cafelei, făcu un zbanghi pe fruntea lui Lică Diamant, și o luă la fugă spre debarcaderul din fundul ogrăzii, unde se legăna în prigon luntrea de optsprezece crivace. Jumară și Diamant porniră în cet pe cărare, unul tîrînd motorul bărcii, altul canistra cu carburant. Înainte de-a-l urma, Paul Munteanu se așvîrli cu fundul în adaptatoarea cailor și chiuu năvalnic:

- Această zi minunată, fraților... aș cumpăra-o!

"Ce pușlama afurisită, surfe Didina, o fi plătit mult ca să-mi facă farmece!?"

- Domnilor, se amestecă generalul Pătrașcu, și eu am trăit zile care meritau să fie cumpărate. O asemenea zi am trăit-o chiar în cătunul Brănișoara. Într-o vălăg numai cirionți de saicie și foșnet de plopi canacieni, e o cabană de vîntătoare. Acolo l-am cunoscut pe el Ilie Făgădaru.

- Brănișoara!? miră părintele Ivanov. Un cătun de timpții, nici o scotală de capul lor.

obștei.

- Patrafirul, ceaprazurile roșii, intui generalul.

- Altă dată, un mort căruia-i citea stîlpii la căpătii, s-a ridicat din coșciug și-a început să urle: mi-ai furat mînzul, ticălosule, numai bale de cal în barba ta, netrebnicule!

- Afurisiți ăia, se indignă părintele Lucrețiu Ivanov, nu știu și nici nu vor să moară ca toți oamenii. De-o pildă, tatăl lui Ilie Făgădaru, morarul Lușcă Făgădaru, în martie, anul trecut, îl lovește trăsnetul. Și scapă numai cu o mină sucită. Lășe la colțul prispei s-asculte gîgîitul cîrdurilor de rațe întorcîndu-se de la Nil. Două luni mai tîrziu, în mai, trăsnetul se prăvălește iar peste el, de data asta îl prinde în grînicul pivniței, desfundase butoiul cu vin pelin, îl despîcă din creștet pînă-n tălpi și-l prăjește, scrum îl face. Dar povestea nu se termină: la trei săptămîni după ce-l băgase în pămînt, trăsnetul îl caută a treia oară, și-l face crucea zob.

Expresia ochilor săi, de obicei foarte schimbătoare, încremeni brusc:

- Pedeapsă cerească. Destule tîrle din Brăila și-au abandonat copiii de la el pe treptele bisericilor.

- Generale, zise Potnične, tot la cabana de vîntătoare te-am cunoscut și noi doi.

- Ti-ti-ta-ta-tal urlă în pumn Lucrețiu Ivanov.

- Ta-ra-ta-tam! îi răspunse cu voce profundă Potnične.

- Ce înseamnă... ce-s mugetele astea!? se bulmăci generalul.

- În zare, prin goul ușii, unduia galbenul robust al grînelor; Potnične apringea și stîngea, nervos, o brichetă aurită.

- Îmbătrînești, generale, iar te-ai îngrașat nepermis, erai un ăla măruneț, iute spirit, cu bot de veveriță. Purtai pălărie cu boruri largi, legată c-o fundă pe sub bărbie, pantaloni bufanți, moletiere și te plimbi îmiștit printre niște oameni îngropați

pînă la gît în pămîntul din poiana cabanei Brănișoara.

- Adevărat, pusese să-i îngroape primul secretar al județanei, Ceampala. Erau din Dobroiești, fuseseră trimiși să colecteze ouă, se îmbătaseră și se bulgăriseră, pentru favorurile a două învătătoare, cu dinci sute de ouă. I-a ținut îngropați, primul, pasăre ore. Iar Ilie Făgădaru, paznicul cabanei și omul de încredere al lui Ceampala, le turna apă în urechi, cu cofa: creșteți, dați lăstaril și rînjea la mine... dar domnilor, numai Timpul are dreptul să rînjească la un general, nu-i așa? Eu le spuneam în șoaptă îngropaților: "nu intrați în panică, nu vă lăsați cuprinși de groază!". Ilie Făgădaru se prefăcea că-i înveselește: uitați-vă la el, zice, a ajuns general fără să ciștige nici un război. Ce pasăre măiastră, Făgădaru ăsta! Ceampala îl socotea pîza lui bună. O pasăre făcută doar dintr-o pereche de aripi, pasăre fără corp, norocul. Eu și Primul făceam pîndă la rațe, ascunși fiecare într-un butoi. Vinătoarea înseamnă întil de toate pîndă. Creșterea și descreșterea ei. O amețeală glorioasă. Făgădaru ne umplea buzunarele cu mirodenii. "Ca să atrageți fluturii, să nu dați de bănuț vînatului". Ieșeam la mal, găseam supă de pasăre, de tarhon său de mărar. Și țuică galbenă. Vara, înjgheba acest Făgădaru un cort din folii de plastic și punea să-l plouă, încruciat, patru aspersoare. Ghicea dorințele Primului cu o clipă înainte de-a lua ele ființă. Seamănă, am înțeles aici, cu taică-su...

- Lușcă Făgădaru, preciză profesorul. - Este încărcat, că și taică-su, cu puterea de-a aduna la el fulgerele. Un soi de magusism despre care nu știm prea multe. Apoi, turna la minciuni! Ciuca mincișilor! Sau îi întindea capcane, ha? Generale, zice, vino aici să fii șef peste o colonie de copii pe care-l pregătim să supună Țara. Îi luăm de la orfelinate și-i creștem în ideea de stăpîni...

În ograda lui Radu Forțecaru, copilul ăla smîntit continua să se bată cu pumnii în cap și să urle; maică-sa or, poate, o soră mai mare întindea două cămăși spălate pe o tufă de trandafiri; în mod straniu, deasupra curții lui Forțecaru, dar numai acolo, stăruia o pală de fum fără izvor precis.

- Întinde cangea spre o altă zi, generale, cere Potnične.

- Spre care?

- Nu-l lăsa să bijbie, mormăi părintele.

- Ziua cînd ai condus defilarea, generale.

- A, nu, surfe generalul, defilarea a condus-o Ilie Făgădaru, eu și Ceampala am primit-o. Uite, și ziua aia ar merita un preț bun. Parc-o văd. Ieșeam de pe baltă, ostentiv, eu și Primul, nu împușcaserăm nimic, în vilceaua îngustă tremura o părere de amurg, Ilie Făgădaru ia poziție și raportează că șase țărani au venit cu plîngerea că la ei în sat - nu mai țin minte numele satului - a apărut o zonă descurajatoare, o uliță pe care te cuprindea somnul din senin, oricine intră pe ea începe să somnoleze, oamenii se lungesc în șanț și încep să sfîrșie, caii se trîntesc la pămînt rupînd hamurile și trîntîrînd căruțele. Dar mai grav, zice Făgădaru, pentru că garda de corp zice ordinea lucrurilor, e faptul că niște cîini v-au ros pantofii. Lui Ceampala îi îmbobocește nebulia în sînge: momii javrele cu niște carne, să le-mpușcăm. Făgădaru răspunde că javrele au fost izgonite de țărani cu retevele, s-au împrăștiat. Deci ăia șase țărani...

- Șase țărani, un popă și un profesor, preciză Potnične.

- Erați acolo? se miră generalul. Zău, chiar erați la fața locului?

- În carne și oase. Aduși să vă cîntăm la masă.

- Cîntece fără perdea, zîmbi generalul Pătrașcu, cîntece deochiate. Ehe, îi plăceau tare mult Primului, da, se da în vînt după ele Ceampala. Dar n-a mai fost nici o masă - și-mi era o foame, înghiteam cu noduri. Tărășenia cu pantofii, după ghiionul de la vîntătoare, l-a scos din minți pe Ceampala. Și l-a cășunat pe țărani ăia speriați de ulița somnului, a-nceput să-i înjure că-și bat joc de el și s-a pomenit rîcînd ca un plutonier: Incolonarea,

derbedeilor! Apoi: jos încălțărite! Apoi lui Făgădaru: scoate din odaia din austro pantofii ăia de tîrfa (avea acolo vreo douăzeci de perechi) și încălță-i cu ei. Ditamai matahala de om, era stăpînit de-o minie rece, o minie cu botul pe labe și mare-n făci; sîrgincioasă miniei Primesc defilarea, Făgădarule, zice, eu și generalul Pătrașcu primim defilarea. Noi doi am urcat în verandă, iar Făgădaru și cei șase țărani...

- Plus un preot și un profesor, preciză pentru a doua oară Potnične.

- Nu v-am reținut figurile, zău. Fapt e că grupa, mînată cu nuiaua de Făgădaru, s-a pornit să bată pasul. Ce cazne pe ei! Pantofii de damă le zburau din picioare, îi adunau, tîrîndu-se de-a bușilea, nuiaua pișca, săreau ca arși, muncindu-se cumplit să păstreze în virful labelor căputele înguste, chicoteau, înjurau scuzat, rîdeau prosteste. Dezmezul puterii, cît nu ia forma năpastei, e suportabil, ca untul rînced...

- Pe sîngele lui Christos, îi zise părintele profesorului, înșfacă-l de guler și aruncă-l în Dunăre. Mi-am rupt două dește în pantofii ăia de curvă și ei rîdeau să crape.

- Dar părinte, se supără generalul, sînt nevinovat. Nimic nu-mi apasă sufletul. Eu am suferit în rînd cu toți oamenii sărmani. Tatăl meu a fost ultima victimă a lui Stalin, eram lîngă el cînd bestia l-a ucis.

- Adică Stalin l-a făcut de petrecanie cu mîna lui? se miră Potnične.

- Mai rău. Cu cisma.

- Blestemată fie cisma rusească de iuft, rosti bubuitor profesorul.

- Acum și-n vecii vecilor, de-a pururi! întări părintele, bătînd, larg, trei cruci.

- Căzuse Stalin și fusese declarat criminal (generalul Pătrașcu, nițel pilit, dădea la iveală leneșă, tărăgănată vorbire bătrînească)... guvernul român se pronunță, în glas cu Moscova: "Jos cu statuia căcănărilor de mareșal înălțată la intrarea în Luna București. Sentință dreaptă. Tata, de meserie rupător de asfalt, e cuprins în echipa de demolare. Mă duc cu el. Tînar ofițer, puhoiul de lume adunată în jur - ce mai, a fost petrecere mare! - mă credea șeful militar al operațiunii. Confuzia, de ce să mint, mă gîdila la inimă. În situații din astea - am asistat și la dărîmarea statuii lui Lenin - poporul prinde scărpinici la limbă; e dat dracului de deștept poporul cînd poliția are ordin să fie de partea lui. Litinant, mă strigă o doamnă, taylor roz, buchet de violete cu perle de rouă deasupra sîniului, partea stîngă, pelerină de ploaie albastră, căptușită cu saten mov-cardinal, ploaia, litinant, strîngeți-l întil de boașe, să scoată limbă de cîine turbat, porcul... fraților, domnia voastră, rupeți-i junghtiera gîtului... căutați-le de lindini în mușteții... oprți-vă, să ne pișăm cu toții în creștetul lui... în gîlca lui, tu-l în Dumnezeu pe mă-sal Dar tata, de colo: eu îi dau una la gaoale. Și - buf! cu tîrnăcopul în botul cisme. Încă o lovitură și cisma se sparge. Domnilor, și un roi, nul o movilă, o căpîță de viespi forțotind violent se năpustește în capul bătrînului. Într-un ceas era mort... Le zgîndărise, le hițnase cuibarul.

Tăcere. S-auzeau cum picură țuica în vadra de lemn.

- Lucrețiile, rosti profesorul Potnične - și se oprî, neîndemîntec.

- Te-ascult. Spune. Hai, spune o dată!

- Vreau să-mi spargi cristelnița-n cap.

- Domnule general - părintele Ivanov dădu ceașca pe gît dintr-o așvîrîtură - mă gîndesc dacă nu era mai bine pentru sufletul meu să mă strîngă de gît bucătăreasa de la Seminarul Nifon cînd m-a prins furînd un sac de prune uscate...

Luntrea de optsprezece crivace, dotată cu motor puternic, cumpărat de Făgădaru de la o licitație tractată, înainta în susul Dunării, tîrînd linia malului.

Făgădaru, la cîrmă, înșira, cu îngîmfare, povestea locurilor.

- Treția, de exemplu... Nu se împacă decît cu vulpea și cu șerpii - Apoi flamingii: șuvoale de zăpezi împletite cu șuvoale de foc...

Anton Jumară, tolanit pe doi snopi de stof, se îmbăta cu mirosul de funii ude, pește putred, nămol și catran. Buzele-i groase descleiau, aproape neauzit, un cîntec deșuchiat în care se vorbea despre

H. HAINE

Azi încotro?

Azi încotro? Piciorul nătăfeț
M-ar duce spre Germania anume.
Dar capul dă prevăzător din cap
Și rațiunea pare-a spune:

Sigur, războiul gata-i. Tribunalul
E însă - activ, nevoie mare.
Se știe doar c-ai scris pe vremuri
Multe pasibile de împușcare.

Desigur, nu mi-e la-nceamnă
Să mănpuștești nătăre, prostește.
De orator nu-s bun: nu dau din mină
N-am nutră de erou, firește.

Piciorul-n Anglia voios aș pune
De n-ar fi damtu-aceia de cărbune.
Englezii - poate și de la miros -
Mie stomacul mi-l întorc pe dos.

Citeodată chiar că mă gândesc
Înspre America să mă corăbiesc.
Unde-n imensul grajd al libertății
Stau ciotcă grangurii egalități.

Mă înspăimintă însă-orice-aș zice -
O țară unde bea tutun oricare
Și unde fără rege joci popice,
Unde se scuipe fără scuipătoare.

În Rusia, împărăția mare,
Mi-ar conveni o vreme a-mi petrece
Însă sensibil cum sînt la spinare
Mi-ar dăuna, cred, iarna, cniutul rece.

Cu jale-mi îndrept ochii spre țările,
Spre miile de stele ce scipesc,
Dar steaua hărăzită numai mie
Sînt incapabil să o dibuiesc.

Și se poate, în labirint de cer,
Tot răitacește-așa la nimerală,
Așa cum eu demult m-am incilit
În prea lumașca asta aiureală.

În românește de
Marin SORESCU

o călugăriță, un cioban, o cupă de jintită
acără. Lică Diamant își lustruia trompeta,
frecînd-o cu patru cozi de veveșită înșirate
pe un fir de galon, iar Paul Munteanu,
despuiat pînă la brîu, privea lanul de trifoi
de-a lungul căruia pluteau și se căsnea să
trimită raza de soare pe care-o captase-n
oglindea de buzunar în ochii lui Diamant.

Prin mijlocul fluviului cobora spre
misterele mărilor un vapor uriaș -
suprastructură de templu, catarge
învăluite-n superstiția furtunilor.

- Vladimir Ilici Lenin, citi Jumară numele
vasului. Ne-ai paradit viața, tătucule! Ce
scumbie schiloadă ne-ai dat să înghitim!
(O schimbă în cîntec): O ghiulea de pîslă
din pîrul lui Ilici noi vom făuri, ura,
pletosule-pletos! sictir și n-am cuvinte! Cît
mai e, mă Ilie, pînă la Brănișoara? Mi se
pare că brănișoara-i un fel de pește, da?

- Un pește de apă dulce, mai gustos
decît zăvoaca.

Verdele suculent al lanului de trifoi
scăpărînd de flori viorii răspîndea
mireasma fierbîntă a unei veri înfrînte de
patimi grele - o vară adunată colac pe
fericiri păgîne. Trîiau în largul ei milioane
de greieri; cor surescitat de jocul Fetei
Morgana: "ne pillim - menționăm și
pomenim - slavă Ție, Doamne, cu toți
cocoșii de umbră pe care-i naște văzduhul
de deasupra Dunării".

Doi bîtlani, păsări biruite de lene,
moțaiua stingheri într-o pîrlăoacă cotropită
de iarbă neagră și tufe de măsălarță. Un
stol de păsări mici iscodea foarte departe
în cer, de parc-ar fi vrut să-și ardă aripile.

- Păsările-bob de ploale, le numi
Făgădaru. Caută inima ploilor, să-i dea
cep cu pliscurile.

- Făpturi timpite! le injură Paul
Munteanu, nu pentru c-ar fi avut ceva cu
stolul ăla pierzîndu-se-n țării, ci pentru că
Făgădaru nu-l lăsa să se încarpe cu cît
avea chef cu sunetele Dunării.

- Zi mai bine: făpturi obidite: nu durează
decît două săptămîni fără ploale și fără
vînt.

- Ești la fel de timpit ca și ele, rosti Paul
Munteanu. De altfel, pe-aiți, toți sînteți
niște căpățîni de crap împuțite.

- I-a sărit capsă; din lene, din nimic
altceva, gîndi Jumară, privindu-l de jos în
sus, cu curiozitate mijlocie, iar lui
Făgădaru, învrăjbește-i drace! începe să-i
ia pîrul foc". În clipa următoare uită de ei,
subjugat de apariția tremurîndă a patru
stîlpi de argint în golerile zării dinspre
Măcin, poate chiar în golerile timpului,
avînd în vedere vîrsta acestor munți.

- A cotrobăi după inima ploilor, pe
zăpuhul ăsta de moarte, ești dezvoltat
părerea Paul Munteanu, e ca și cum ai
căuta dire de virtute pe un cur de vădană.

- Poate chiar pe al nevastă-mi, nu? rînji
Făgădaru.

Lică Diamant înălță trompeta, zvîrli
cîteva note peste drumul vapoarelor,
marcat cu balize alb-roșii și strigă, plesnind
de încintare:

- Doamne-Dumnezeule, cît de
frumoasă și-plină de păcat dulce ai putut
s-o zămislești pe Prunel Sărutată zgomotos
conul de brad din bronz care împodobește
garda trompetai. Îmi scheaună inima ca un
cîine de dorul țigăncii, fraților.

Făgădaru, la pupa, se sculă în picioare;
elicea sforăia aproape de suprafața apei; în
siaj ondula fantezii mărunte; mai bine
spus vreascuri de fantezii. Bucurîndu-se
dinainte de necazurile pe care avea să le
pricinuiască, stăpînul bărcii de optspre-
zece crivace grăi, cu un aer de amenin-
țătoare autoritate:

- Aznoapte, unul din noi s-a tăvălit cu
nevastă-mea.

Vorbele concentrau nefericire,
provocare dar și satisfacție stupidă.

- Oho! zise Paul Munteanu, numa-n
cartușul ăsta nu fluierasem astăzi. Unul, ai
zis. De ce unul și nu toți trei?

- Chiar așa, aprobă Făgădaru, năucit:
de ce unul!? Și se devotă ideii lui Paul
Munteanu: da, poate că v-aj tăvălit cu ea
toți trei... toți trei.

În ochii ușor asimetrici îndoiala se
amesteca, pe rînd, cu spaima, nelcre-
dere. Obrazul drept îi zvîcnea nervos.

- Căldura dracului, Făgădarule, rise
Diamant, noi crăpăm, ne topim de căldură,
iar ție, frate, îți degeră dovleacul: unul sau
toți trei? Dacă ai avea nas de copoi ai dibăci
repede adevărul. Păcat că n-am luat și
toba cu noi!

- De ce? Îngăimă Făgădaru.
- Pentru că, în acompaniament de tobă,
coarnele cresc și se ramifică îmbelșugat.

- Bagă de seamă, Diamant, se înfurie
Făgădaru, treci prea ușor peste vorba:
omul roșu, omul dracului.

- Zbîrci! făcu Diamant.

În momentul ăla, luntrea de optspre-
zece crivace umbra cu botul prin dreptul
unui ghiol, mai mult o arie de nuferi albi, în
mijlocul căreia, pe o însulită sprîjinită-n
sălcii aromate, se-nălța, nu mai mare decît
o colibă, o biserică - pereți albi, vitralii
dîncocind în culori smerite, cuiburi de
rîndnici vesele sub streășină îngustă,
cruce de tablă povîrnită de porumbei,
așteptare de îngeri...

- Sfînta Treime cu buze de miere,
explică Făgădaru. Cînd a vrut s-o dărîme
Primul secretar al județului, Dumnezeu a
ascuns-o-n vrăji, în ochi de cal și-n
buzunarul unui evreu. Jurați în fața ei că nu
v-aj atîns nici unul de Didina și vă cred.

- Nu-l amesteca pe Dumnezeu în
smintellie bălților Brăilei.

- Așa crezi tu, Anton Jumară? se
întunecă Făgădaru. Păi să-ți spun eu a ce
miroși tu, Anton Jumară, de cînd te-am
chemat în bălțile Brăilei. Miroși...

- Nu-i nevoie s-o spui, îl întrerupse
Diamant. Mirosă a Didina.

- Toți trei mirosim a Didina, întări Paul
Munteanu. Hoțul, măi Făgădarule, mirosă
totdeauna a ceea ce-a furat.

- Da, spuse Făgădaru, și Sfînta Treime
cu buze de miere mirosă a lișițe, fiindcă
lișițele au acoperit-o cu stof, papură, țipirig,

coajă de mesteacăn cînd o căuta Primul,
nebul ca nebunii, s-o dărîme.

- Făgădarule, ceru Jumară, împunge-l
cu deștul p-ăla care miroasă a Didina. Ca
s-o spun pe-a dreaptă, eu unul cred că nici
tu nu miroși a Didina.

- Făgădaru, știți voi bine, zise Lică
Diamant, nu mirosă nici a trompet. Nu-i de
meserie. V-amintiți ce ne spunea
comandantul gărzii, la o țigară? Soldat
Diamant Constantin, frunța Jumară Anton,
caporal Munteanu Paul, voi, frățioare,
sînteți trei privighetori din gura raiului, dar
ăsta, sergentul Făgădaru Ilie, nu-i decît un
flașnetar.

- Minți, țigan nemernic! urlă Făgădaru.
Eram cel mai bun,...

- Flașnetar, da, sublinie Paul
Munteanu.

- Îți crăp țeasta, Paul Munteanu! răcni
Făgădaru.

- Du-te dracului și te uită în oglindă,
spuse Anton Jumară. Noi trei avem buzele
rotunde, buze în formă de inimă, buze de
trompeți, numai ale tale sînt lungi, subțiri,
uscate.

Ilie Făgădaru se lăsa încet în scaunul
de scînduri de la pupa. Rîcii cu deștele
mari de la picioare și scose moccasini.
Desculț, se simțea puternic.

- Cîntați, privighetori! îi pofti pe cei trei.

Gabriela MANOLE ADOC: Spre aștri

Și pentru că se apropia vasul Vladimir Ilici
Lenin: cîntați, soloveichi!

Smuci de șnurul pentru vitează și luntrea
de optsprezece crivace se înălță de cînd
palme din apă. Siajul se despletă în coadă
de pînă tremurătoare; o conspirație
vărată. În primele clipe, nimeni nu crezu
în nimic: curenți încălecindu-se, bunăvoiața

fluviului născînd erori. Apoi Anton Jumară
(cu toți întrați în fascinația groazei) văzu
cum lanuri de floarea soarelui se răstoarnă,
hohotînd, spre munții Măcin, Paul
Munteanu îmbrățișă bisericuța de pe
insulă, nuferi albi înăbușîndu-i respirația,
Lică Diamant trecu în crîngul de păducei și
lililac al unei nopți de mai cu mil de
privighetori căutînd umerii Prunei. Apoi
copotul de alarmă bătut pe un vas cu
suprastructură de templu și catarge
învăluite în superstiția furtunilor - "o ghiulea
de pîslă din pîrul lui Ilici noi vom făuri, ura,
pletosule-pletos, sictir și n-am cuvinte" -
păsări șuvoale de zăpezi roșii, împle-
tîndu-se cu șuvoale de zăpezi albe și, la
sfîrșit, Făgădaru, asigurîndu-i pe Anton
Jumară și Paul Munteanu că șuvița albă
din pîrul lui Lică Diamant nu-i pană de
porumbel: « este pană de găină, țiganii fură
și mîncă găini moarte »...

- Cantaragioaical prescurăreasa! țipa,
răgușit, pe gunoaie, copilul lui Rađu
Forfecaru.

- Urlă, explică profesorul Potîrniche,
pentru că nu l-au crescut deștele pe cît ar fi
trebuit. Alde Forfecaru sînt hoți de
buzunare din tată-n fiu și, ca să-și facă
mină, trebuie să doarmă, în copilărie, cu
brațele larg desfăcute și cu cîte-o cărămidă

TEATRU

3 SHAKESPEARE + 1 JARRY

Una dintre cele mai dificile comedii shakespeariene dobândește prin Liviu Ciulei o montare magistrală, de pălincă simplă și suprem rafinată: *Visul unei nopți de vară*, la Teatrul "Bulandra".

Totul se întâmplă aici prin prezența copleșitoare a actorului redat demnității sale esențiale de a fi prin înșăși făptura lui făuritor al iluziei teatrale; în acel loc arzător al scenei, figurat aici simbolic prin pardoseala de un roșu aprins al dragostei și cunoașterii cu jocurile, fascinația și pătîmirile lor. E măiestrit condusă, în contraste și complementări, împletirea celor trei acțiuni ale comediei, în aceea pădure shakespeariană, loc al imaginației libere, al magiei duhurilor slobode, puse pe șotii pe seama muritorilor. Mai întâi e povestea îndrăgostiților lumești, atenieni de rînd sau puternicii cetății, după spusa poetului, foarte englezi de altfel, pe care albul veșmîntului îi desemnează în puritatea deplină a simțămîntelor, ei trăind doar prin și pentru iubire. Pe buzele lor, mîldierea bogată în imagini a versului dobândește aleasă noblete, fie că rostește patima, fie setea de a ști. Făpturile fantastice ale nopții se strîng în jurul cuplului Oberon - Titania. În rolul zînei, Mariana Buruiană dă glasului ei o stranie și dureroasă frumusețe, în vâpale a trupului pe cînd rostește splendidul monolog al firii ieșite din matcă. Sliuții sint de un Puc nebunatic ce-și găsește în Anca Sigartău năstrușnică și ageră întrupare. Și, în fine, meșteșugarii-actori mențiți să scoată la lumină iluzia teatrală, cu comicul lor apăsător de farsă populară, excelent închipuit de Victor Rebengiuc. În Bottom: o chintesență a limitării omenești, orgolioasă de a fi în imediat, materie cu duh mîrunt și prozaic, în veșnică hiperbolă a hazului.

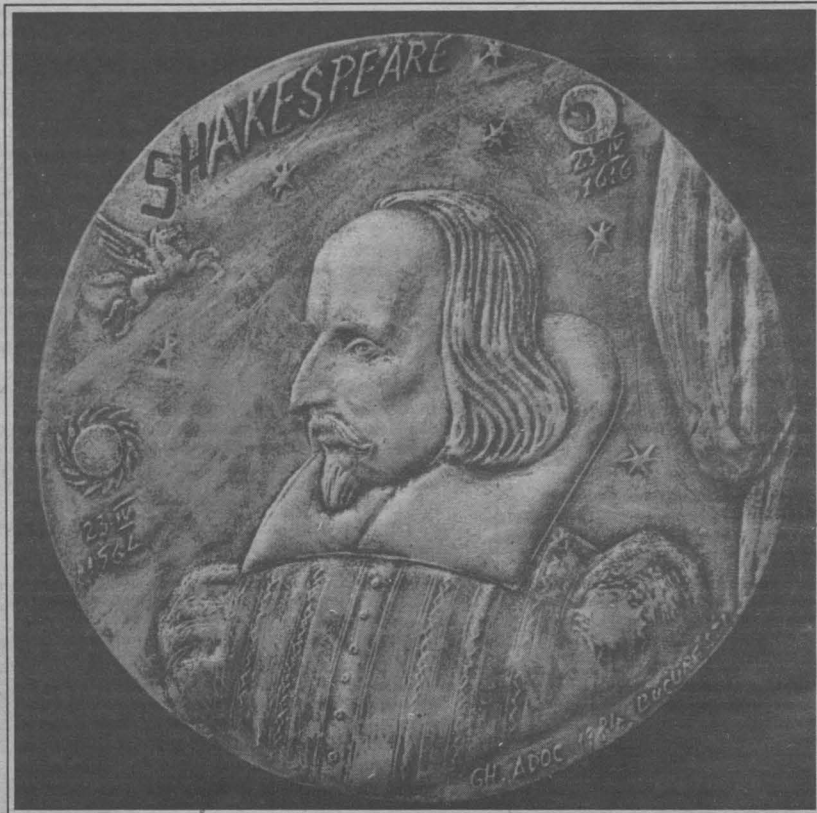
Îndrăzneala lui Andrei Șerban în *Noaptea regilor*, la Naționalul bucureștean, stă în aplea pentru Shakespeare drept cel mai mare poet al lumii cu argumente prin și pentru teatru. Spectacolul său acoperă întreaga anvergură a versului shakespearian, de la meditația existențială rostită în

ales ecou eminescian de Ovidiu Iuliu Moldovan (Orsino) înspre năvalnica expresie a pasiunii prin Maia Morgenstern (Viola), pe muchea de cuțit între hohotul de rîs ori de plîns, în zîmbetul ambiguu al Bufonului (Claudiu Bleonț), dar și în savuroasa desfășurare a comicului deopotrivă în cuvînt și trup, la Malvolio (Gheorghe Dinică).

În viziunea măiestrită a lui Andrei Șerban, s-au împletit armonios furtuna și muzica, iubirea și nebulina, ca teme și imagini obsedante ale lumii lui Shakespeare. Spectacolul, pornit într-o poetică lirică, strălucită de coloane, se proiectează pe marea ce-și va chema din nou spre nemărginire ființele din ea iscate, la capătul poveștii lor de dragoste și joc al amăgiriilor. Ea conferă întregului un principiu dinamic, în veșnic flux și reflux. Dar s-a presimțit pretutindeni, dincolo de vitalitatea, altă de omenească în zbuciumul ei, a personajelor, o neliniște a devenirii, o primejdie a trecerii înspre necunoscut, cînd stranie frumusețe acestei închipuirii și înfățișării.

L-a pîndit însă și ispită de a vorbi în imediat, despre clipa de acum. Au pătruns aici, în efect de contrast, cortina muzicală a actualităților micului ecran românesc, tocmai pe cînd se vorbea despre nebulina universală, reclama modernă de bar și iar din heliicopter cobora Ducele strălucit de vajnici polițiști. S-a țesut, între lumea îndrăgostiților și bufonilor lui Shakespeare și condiția noastră de spectatori, o vastă rețea de corespondențe ce l-a umilit pe unii, amuzat pe ceilalți, l-a nemulțumit pe alții, l-a iritat pe criticii de teatru și pe alții. Provocator, Andrei Șerban, ne-a amintit că *hic et nunc* al scenei rămîne valabil chiar sub semnătura lui Shakespeare.

Ubu - Macbeth În viziunea lui Silviu Purcărele la Naționalul craiovean se petrece într-o țară de pretutindeni și de nicăieri, acum și oricînd. Doi soliști în ținută de gală, coborîți parcă nu demult de pe ecranele televiziunilor noastre, întonează epopeea eroică a cuplului magistral. Scena se deschide

Gheorghe ADOC: Shakespeare

apoi într-o lume de coșmar nebun și crud, a poftelor elementare și tiranice, a luptei pentru putere semănată cu crime, a războaielor crîmene unde Tarul învinge și un penibil erou pițigăit e chemat să reia totul de la început. Și pe parcurs "Marele mecanism" al istoriei mereu aceeași cheamă, în parodia shakespeariană închipuită de Jarry, însăși piesa *Macbeth* într-o stranie dedublare. Remarcabilă, conjugarea celor două texte și înfățișări. *Macbeth* apare mai întâi în antract, bîntuind cu personajele sale dedublare culorile ale teatrului - a izice că Naționalul bucureștean a fost conceput labirintic în acest fel. Apoi, apare pe scena însăși, într-un "teatru în teatru" după model hamletian, cînd eroii lui Jarry asistă la urzeala criminală a cuplului shakespearian și se recunosc în ea. Vrăjitoarele feroce și groțefi slujesc drept trăsătură de unire pînă ce textele devin interschimbabile. Buzele lui

Ubu regăsesc replica lui Macbeth, atît de sint asemenea destinele în mersul inexorabil al tragicului spre parodie, cînd moartea însăși e doar o farsă a descăpătînării. Dramaticul își sporește astfel puterea în înfîinirea celor două capodopere. Suprem inspirat ritmul de coșmar al spectacolului pe uriașă scenă aproape goală, în scenografia vizionară a lui Silviu Purcărele. Spațiul e dominat în veșnică mișcare prin doar câteva elemente de mare plasticitate: schelele mobile închipuie rînd pe rînd, cu verticalitatea lor, palatul, colina, eșafodul, unde mărunta omene se cațără aprig spre înălțimi, mesele alegătoare cu jainicele lor festine spintecă mulțimea furnicînd absurd. Clipă de rară poezie, mătasea unduitoare a zăpezii, chemare a neșfîrșirii. Totul se întâmplă hiperbolic, cum o arată uriașă secure purtată mereu de *Macbeth*.

Cuplul protagoniștilor s-a

impus prin prezență scenică superlativă. Ilie Gheorghe, pe care ni-l amintim din memorabile roluri Caragiale, a creat un Ubu de mare rezonanță simbolică: deopotrivă infantil și degenerat, elementar în poftă și subtil în cruzimi, cu unduirii caline ale glasului și amplă balansare a pluteului ce-l reprezintă esențial. Madam Ubu, jucată în travesti de Valer Dellakeza, a avut verb incisiv și grație deșuchiată în mișcare. În ecou, *Macbeth* și Lady *Macbeth*, prin Tudor Gheorghe și respectiv Leni Pințea Homeag, au reințătat plastic grotescul în mit.

Re-shakespearează și Jarry, amplificîndu-i deopotrivă valențele absurde și cele tragice, printr-o situare într-o eternă contemporaneitate, Silviu Purcărele a creat un spectacol ce și-a dobîndit magistral laurii în reprezentare internațională la Edinburg și pe scena festivalului bucureștean.

Maria Vodă CĂPUȘAN

MUZICA

50% stupoare

După decenii de cantonare în aceleași și aceleași titluri ale repertoriului universal, unele prezente fără întrerupere pe aîs, altele abandonate o vreme și apoi reluate - adoma sau într-o (relativ) nouă montare - iată că Opera Română din București s-a hotărît să spargă gheața cu *Elisirul dragostei*. Într-adevăr, această capodoperă a lui Gaetano Donizetti, prezentată în România pentru prima dată în 1843 (deci destul de curînd după premiera ei absolută de la Milano, din 1832), n-a fost jucată niciodată pînă acum de trupa și pe scena teatrului liric din Capitală. (Trupa a jucat-o însă, în montarea realizată de regretatul regizor Vasile Calomfirescu pentru turneul întreprins în Germania, în primăvara anului trecut; și nu-i exclus ca și scena s-o fi găzduit cîndva, în interpretarea vreunei alte trupe, aflate în turneu la București - chiar dacă, din păcate, excelențele versiuni regionale create în 1989 de Emil Strugaru la Opera Română din Cluj și în 1990 de Cristian Mihăilescu la Teatrul Muzical din Brașov n-au putut fi văzute încă aici.)

La titluri noi, oameni noi - își va fi spus Mihai

Brediceanu (pe atunci directorul Operei Române), cînd a decis să încredințeze partitura unor debutanți: Camil Marinescu (conducerea muzicală) și Ștefan Neagrău (regia). Și n-a greșit... decît pe jumătate! Căci dacă - în polifonia unor accidente cum ar fi chirișurile fagotului (parcă făcîndu-i în ciudă dirijorului, care credă la Academia de Muzică tocmai acest instrument!), sau decalajele provocate de viteza pe alături exagerată a mișcării, sau sufocarea vociilor de către intensitățile excesive ale instrumentelor în finalurile de ansamblu, sau rătăcirile prin stratosferă a tenorului în cadența primei sale arii (de așa manieră încît cu chiu - cu vai a mai reușit în cele din urmă să ațerizeze la punctul fix unde îl aștepta orchestra!) - jumătatea sonoră a spectacolului s-a dovedit a fi remarcabilă pînă și în condițiile de trac proprii premierelor, în schimb cealaltă jumătate, cea vizuală, este și va rămîne cu siguranță *execrabibilă* chiar și în situația de rodaj încheiat. Marcată de absolut toate tarele convenționalismului desuet al genului (artificialitatea relațiilor dintre personaje ce au reacții lipsite de naturalețe; neconcordanțele

dintre starea exprimată în cînt și exteriorizarea ei prin mimică, atitudine, gest, mișcare; incapacitatea asamblării logice în discursul scenic a soliștilor, balerinelor și coriștilor - cei din urmă fiind puși sistematic să se legene ca niște austrieci băutori de bere, deîndată ce aud măsura de trei timpi), regia are o singură "îndrăzneală" care, ea singură, depășește catastrofal toate aceste defecte laolaltă: aceea de a atribui "răilor" din comedia imaginată pe la 1830 de libretistul Felice Romani identități ce-i plasează cu un veac și ceva mai tîrziu. Anacronism ce ar putea fi benefic pentru filoul umoristic al libretului, dacă ar fi exploatat în chip inteligent - ceea ce nu e cazul. Groaznic e însă că, în cea mai solidă concepție ceușistă, Dulcamara devine astfel din șarlatanul simpatic pe care-l știam un afacerist veros (evident, american!), ce adoarme cu whisky conștiința bieților băștinași italieni, iar Belcore nu mai este decendentul amuzantului soldat fanfanor din *commedia dell'arte*, ci un nazist periculos, ce recrutează cadre pentru un soi de Gestapo! Că nici una dintre aceste ipoteze nu rezistă cîtuși de puțin în contextul acțiunii aproape că nu mai are importanță, pe lîngă faptul că sintem siliți să constatăm cu oroare în ce hal a fost deformată de ideologia comunistă personalitatea unui artist încă atît de tînăr (Ștefan Neagrău trebuie să aibă în jur de 38 de ani, din moment ce a absolvit IATC-ul în 1981) și cu o experiență atît de diversă (a lucrat mai întâi în

cinematografie, apoi la circ, iar din toamna lui 1990 este asistent de regie la Opera Română și student la clasa de regie a Academiei de Muzică). Probabil aflat în dezacord cu "viziunea" regională, talentata scenografa Viorica Petrovici reușește aici cel mai urît și mai nefuncțional decor din cîte mi-a fost dat să văd vreodată; o absurdă plantație extrem de stufoasă cu oribile arcade de mucava, cițiva copaci la fel de penibili, în fundal un bot de mașină nemțescă din al doilea război mondial, iar în prim-plan o bancă proaspăt geluțată, împrumutată parcă din altă piesă (eventual, de Leonid Zorin!). În comparație cu toate acestea, costumele Adrianei Urmuzescu au marele merit de a fi doar anoste; ca și coregrafia care nu se înscrie în nici un caz printre marile succese ale Alexei Mizincine...

Un sfat, deci, pentru virtualii spectatori: deîndată ce s-a ridicat cortina, încheideți ochii strîns de tot și țineți-i bine așa pînă la sfîrșit! Veți putea savura astfel superba muzică a lui Donizetti, într-o interpretare caracterizată prin autenticitate stilistică, bun gust și chiar rafinament, la care concuță cu profesionalism, în frunte cu dirijorul Camil Marinescu, echipa solistică (Simina Ivan, Ionel Voineag, Dorin Mara, Nicolae Urdăreanu și Daniela Vlădescu), corul (pregătit de Stelian Olariu) și orchestra (în vîdit progres).

Luminița VARTOLOMEI

SINE IRA ET STUDIO

Dumitru MICU

EGOLATRIE

Mă miram, în liceul confesional pe care l-am urmat când cineva îmi semnala existența unor rivalități și invidii - pînă și pe tărîmul spiritualului - între prelați. Logic era ca reverendissimi și clerissimi să se bucure fiecare de roadele ostentatelor oricărui dintre ceilalți *ad majorem Dei gloriam*. Azi nu mai e nici un dubiu că pizma e un implicat de natură antică al omenescului. Umilit că jertfa lui nu a fost primită, ca a fratelui său, Cain îl ucide pe Abel. Nu suportăm ascendentul nimănui. Cine e mai bun decît mine să piară!

Teritoriul declanșării lor paroxistice în sensul acesta, e, desigur, politicul. La începutul anului trecut mă mai întrebam, cu naivitate ce îi determina pe atîta să întemeieze noi partide, de vreme ce manifestele pe care le afișau nu aduceau nimic nou. Reformulau sau copiau idei deja lansate. Abia cu timpul am realizat pe deplin deși cunoșteam, din citite, competițiile politicianiste de altădată că ideile și "convingerile" nu au, pentru mai toți aceia ce le lansează, altă valoare decît a hirtiiilor monedă în timpul de inflație. Singura lor preocupare sinceră este acapararea puterii și, dacă n-o obțin, încearcă s-o doboare, chiar dacă ea aplică un program prin care sînt înfăptuite propriile lor "idealuri". S-a văzut asta, și se vede mereu de aproape doi ani. E un fapt obiectiv că totul merge greu, în țară, în unele privințe, exasperant de greu. De ce? Din cauza proastei guvernări! - răspund în cor opoziții de toate culorile. Posibil să fie acesta adevărul, parțial sau integral. Nu revine însă oare și opoziției inflexibile măcar o parte din culpă? Nici unul dintre principiile directoare ale actualei puteri nu e negat de opoziția democratică. O componentă a opoziției radicale acuza chiar guvernul, pînă de curînd, cînd a devenit rezonabilă, că i-a "furat programul". Atunci?! Principiile fiind comune, era normal ca partidele democratice de opoziție să adopte față de partidul de guvernămînt poziția criticii constructive. Să denunțe inconsecvențele executivului, să nu-i lerte nici o deviere, nici o abdicare de la principiile enunțate dar să-l sprijine în eforturile de avansare către țelul comun. Nici simulacru de așa ceva! Grupările radicale ale dreptei de aparență democratică au răspuns tuturor acțiunilor guvernamentale în direcția consolidării democrației și înfăptuirii reformei, prin incitare la greve, prin mitinguri și demonstrații cu caracter destabilizator, prin

dezinformarea străinătății asupra realităților de la noi, prin încurajarea acțiunilor subversive, antistatale, antinaționale, prin demersuri de toate soiurile menite să provoace anarhie, haos, dezorientare, panică, isterie. Mai bine să se prăbușească totul, să fie ruptă țara în bucăți, să piară națiunea decît să fie salvată România de altcineva decît de domniile lor! - numai domniile lor!

Analoagă e situația în cultură. O mîină de intelectuali, ce-i drept autentici, consideră cultura proprietate personală, și nu vor s-o împartă cu nimeni. Lor li se cuvine totul, ei sînt alfa și omega, nimeni nu are voie să-i conteste sau să gîndească altfel decît ei. Ne gîsim, la propriu, în teritoriul philippidian din *Tainicul țel*. De pe socluri pe care și le-au înălțat ei înșiși, acești "maestri ai culturii" (cum ar spune Gorki) lansează întruna "ocări și răcnete de ură" spre centrul puterii statale, și "peste toată această hărmălaie", se distinge clar "o singură vorbă": "Eu! Eu! Eu! Eu!" la această vocabulă se reduce, într-adevăr, "ideologia" realmente profesată de cei porniți ca odinioară Rimbaud, însă nu cu candoarea lui, să "schimbe viața". O spun pe bază de cunoaștere nemijlocită. Țineam cîndva mult de tot la unul dintre intelectuali oportuniști cei mai în vogă astăzi. Reciprocitatea exista și ea, vădit, pînă la un punct. Respectivul îmi destăinuia totul, sau aproape. Ce a început, de la un timp, să mă contrarieze la el era modul de a reacționa la apariția unor semne de înăsprire a vigilenței din partea organelor de îndrumare ideologică. În loc să se sperie se amuza. Era acesta un mod de a juca teatru, de a brava, dar pînă la urmă, "s-a dovedit profitabil. Intrînd (după suportarea unor inevitabile șicane) în grațiile unora dintre mărîmi, inclusiv dintre acelea ce dirijau cultura, amicul își putea permite călcări alături de "linie": netolerate altora. Cu timpul "linia" însăși a căpătat o suplețe care nu a mai putut fi anulată, cînd s-a încercat. Mă refer însă la timpul cînd linia era dură. Și atunci și după aceea amicul rîvnea libertatea de expresie pentru el însuși și pentru supporterii săi. De alții îi păsa mai puțin. Nu un climat general de libertate voia, aceasta presupunea înlocuirea bazei sociale și riscul angajării în această direcție nu-i suridea; voia doar ca el să poată scrie orice: un "orice" care nu amenința ordinea existentă, însă lui îi crea aură de

"rezistent". Libertatea altora în a-l nega n-o avea în nici un caz în vedere. Ar fi cerut (cum o face azi) suprimarea gazetelor în care ar fi fost atacat. Vorba fabulistului: democrație, "dar nu pentru cătei".

Cam acesta era conceptul de democrație, de libertate și în înțelegerea întocmitorilor de emisiuni culturale la "Europa liberă". Pe unele acestui post de radio erau elogiați în permanență doar cîțiva scriitori, mereu aceiași. Ceilalți nu contau, orice ar fi scris, în cel mai bun caz, erau menționați, unii din an în paște. Adevărat este că și partea cealaltă își avea "oamenii ei". Lungă vreme, Uniunea Scriitorilor a fost, în realitate, cum s-a spus, doar întru totul fidelă, și mai mult decît fidelă, ortodoxiei de partid. De prin deceniul al optulea a ajuns să fie altora, care o dețin și astăzi. Niciodată nu a fost a tuturor. În învățămînt au fost cu consecvență promovați în funcții politice și administrative inși "siguri" sau adaptabili. De ambele părți a "democrației" și a "comunismului" (pun ghilimele, pentru că lucrurile n-au stat atît de simplu) au fost promovate nu atît principii cît persoane. Nu criteriul au funcționat, ci considerente de ordin personal. Fatal! Moravurile nu s-au schimbat de la Caragiale încoace atît de mult încît să fi devenit inactuală judecata sa de actualitate din 1907 potrivit căreia, în "lumea bună" românească toți își petreceau timpul "vorbind de ... persoane; aplaudînd sau condamnînd persoane; expulzînd sau decorînd... persoane; exaltînd sau calomniînd... persoane... Persoane și iar persoane..." Persoane au monopolizat (indiferent de calitate, poziția și comportamentele lor sub defunctul regim) instituțiile de cultură și periodicele lor după revoluție. Persoane beneficiază de călătorii în străinătate și alte avantaje (cîte pot exista), de distincții și promovări. Persoane sînt avute în vedere, de fapt, cînd se afirmă (de către doritorii de funcții) că încă n-au dispărut structurile comuniste.

Oricît de aceeași am fi rămas însă după răsturnarea de acum doi ani, șansele fiecăruia de a rezista în permanentul "bellum contra omnes" sînt astăzi alte decît înainte. Nu mai depinzi vital de o instituție, ca odinioară țăranul iobag de un anume stăpîn. Se poate scrie orice, numai publicații să existe. Și există, cu toate greutățile de apariție. Dar există și mai multe, cu timpul. Revistele literare accesibile azi doar unora se vor depolitiza și defanatiza, într-o bună zi. Au să ia ființă noi periodice. Lumea turmentată de iluzii se va dezmetici și nu se va înghesuși să se incline la cei ce strigă mai tare: "Eu! Eu! Eu! Eu!" de pe socluri pe care singuri și le-au ridicat.

DEBUT

Porți

drumuri
îmi caută pașii risipiți printre geometrii
îmi caută crucea de pe care am coborît,
acum o viață,
în oceanele de extaz, patimă și sînge
ce scaldă sfera

porți, singuratic semne pictate

poarta ce mi-ai închis-o, născîndu-te

nevoia unui înger pe care să-l baijocoresc,
dovedindu-i că nu există;
nevoia unei prăbușiri de nori
peste somnul alb al femeii iubite.
nevoia pumnalului potrivit
prin care să închid, în mine,
o poartă

nevoia unei treceri prin mine
spre lumea cețurilor
înghețate

Cotidiană

serile de mai au ieșit pe stradă,
dansînd,
flori albe țîn în mîna
și cîntă

la ultimul etaj profesorul
atîrnă sfios, de lustră,
(banal protest)
vis-à-vis se prepară o interesantă mîncare cu ceapă,
tu, ca de obicei, nu există,
ferestre absurde
sînt pline de lumină,
tu, ca de obicei, îmi lipsești,
obiecte folositoare îmi răstignesc
o speranță.
afară e verde
ca un tapet rupt pe un zid
vechi, chinezesc

pășești pe un pod de soare,
de unde vii?, de ce?, ce cauți la mine?,
mai vino...
mai vino...

Tramvaiele, spulberînd craniile albe
ale străzilor
goale, pustii, stranii

Marius IANCU

Gabriela MANOLE ADOC: "Brîndușă"

Un suveran mitic: CONSTANTIN NOICA

Este un om căruia nu i s-a acordat nici o demnitate oficială cât timp a trăit. Și poate că, pentru el, a fost mai bine. Se dispensase, prin asta, de orice obligație, își și menajase, astfel, dacă nu independența fizică, în orice caz, pe cea spirituală. N-a fost nici la Universitate, nici academician, nici mai mare în Uniunea Scriitorilor, și nici cu vreun titlu deosebit în filosofie. Și totuși, și-a creat el însuși o demnitate - nu știu cum să spun - o demnitate rituală sau sacrosantă mai înaltă decât toate celelalte la un loc.

Este poate al cincilea sau al șaselea suveran mitic din înaltul munților noștri, după Orfeu, după Zamolxis, după Daniil Sihuștrul, după simbolicul Inorog al lui Cantemir. Desigur că există și alții, a căror faimă și chiar existență n-au ajuns pînă la cunoștința noastră. În orice caz, de la acest post de comandă, fixat pe un loc foarte ridicat, asemenea unui înalt tren cosmic, el a condus o parte însemnată din spiritualitatea românească. Unul din mijloacele sale de a capta, îndeosebi tineri pe care știa să și-i facă devotați trup și suflet era aceea de-a se situa invariabil pe o poziție de superioritate calmă dar neclintit autoritară față de interlocutor, fie că-l evita fie că-l lauda. Se vede însă că elogiile veneau de sus, de la el. Și omul dispunea de o perfectă acoperire a culturii și intelectului, fără de care comportamentul său dominant ar fi putut să devină supărător, dacă nu chiar pënil.

Mai mult însă decât structura sa naturală, care-i dicta acel comportament, se afirma într-însul o dobîndită natură filosofică. El lucra astfel, foarte sistematic, mai întîi gîndea, întorcînd o problemă pe toate fețele ei, și apoi se exprima cu liniște, dar cu o intrinsecă pasionalitate. În această privință nu era deloc lipsit de ceea ce noi numim, în general, "orgoliu filosofic". Știa adică, să disprețuiască, și nu-și menajase această forță. Acest dispreț, din păcate, îi era uneori cu totul deplasat. Astfel în fața unor fenomene mai puțin obișnuite, totuși explicabile și adînc semnificative care i se relatau, el nu renunța la o atitudine de dispreț și de minimalizare, ceea ce l-a făcut odată pe Al. Paleologu să-i spună: "Măi Dinule, ai fi tu genial, dar să știi că ești și prost."

În ciuda unor asemenea ieșiri, nu putem să nu apreciem în cel mai înalt grad efectiva sa capacitate de aplicare serioasă și răbdătoare la ideea unor întîmplătoare date experimentale. A avut, însă, și îndrăzneala intelectuală: s-a încruntat. Această îndrăzneală se află vizibil susținută la un om atît de complex, pe un fond de neconcesivă încăpăținare.

Așa numai ne explicăm că, la vîrsta doar de 25 de ani publică, cu textul original alături, traducerea din latină a lucrării lui Descartes *Regulae ad directionem ingenii*. Această traducere se află precedată de o erudită și matură prefață, în care tînărul filozof român polemizează cu cunoscuți savanți din Occident. Nu mai vorbim de lucrările sale prea cunoscute, cum ar fi *Rostire*

românească. Aș dori să amintesc de alte lucrări de erudiție, mai puțin populare la noi, dar de o incontestabilă și surprinzătoare competență din partea lui. A cercetat asiduu la noi la Academie, manuscrisele în limba greacă ale lui Teofil Corydaleu (1574-1646), ultimul mare aristotelician de limbă greacă, filozof cu o adîncă influență în special în sud-estul european. Împreună cu textul grec original, ambele traduceri ale acestor manuscrise, și *Introducerea la logică* și *Comentarii la metafizică*, traduse în limba franceză de Constantin Noica, au apărut la București în anii 1970 și 1972, precedate amîndouă de savantele lui introduceri. Au mai contribuit aici cu studiul și unii actuali erudiți greci. Se pare că academicianul grec din Atena Evangelos Moutsopoulos, în urma acestor apariții s-a declarat cu tărie a fi un discipol al lui Constantin Noica. Pe lîngă ce știm Renașterii italiene care îi cultiva pe Platon, precum și pe filozofii neoplatonici, cu o atenție specială asupra lui Plotin, Pietro Pomponazii, păstrase la Padova aristotelismul, însă nu în sensul lui Toma de Aquino, ci al filozofului arab Ibn Roșd (Averroes). Urmașii la catedră ai lui Pomponazii îi dezvoltau acea direcție, ultimul dintre ei fiind Teofil Corydaleu. Constantin Noica îi traduce textul grecesc, în franțuzește, precedîndu-l cu cite o introducere atît la logică cît și la metafizică. Probabil că tocmai asemenea lucrări pe care le putea bine controla, l-au decis pe academicianul filozof neogrec să se considere discipolul lui Constantin Noica.

Toate aceste lucrări arată că filozoful român și acum debuta încă. Din tot ce am spus pînă acum aș dori să rețin marea sa răbdare, ambiție și putere de acumulare a cunoștințelor. Spre deosebire de mulți tineri ai noștri din toate timpurile, care-și pierdeau calmul și răbdarea în timp ce se formau în cultură prin informații și aplicări, ieșind incomplet pregătiți pe arena creației culturale, Constantin Noica, numai după ce s-a simțit solid și integral pregătit, a făcut acest pas. De aici a provenit și siguranța lui. Cînd a ieșit să publice, și, în general, să se manifeste în cultura românească, el își însușise perfect latina și greaca, filosofia antică și cea modernă, plus doi ani de matematici la facultatea respectivă. Cu asta n-a fost însă complet mulțumit și a continuat să se cultive.

Și totuși, aș mai avea ceva să-i reproșez: dorind cu ardore să fie consecvent cu o atitudine a sa, formulată de la început, n-a putut fi totdeauna de bună credință în fața unui fenomen neprevăzut în măsură să-i nege fizionomia intelectuală prin care s-a făcut cunoscut. Să dau un exemplu: americanii înșiși recunoșteau că noi sîntem promotorii ideii despre un "muzeu al satului", și totodată, și primii realizatori ai lui. Ei, americanii, abia peste trei decenii au realizat așa ceva. Faptul este explicabil, deoarece, la noi viața rurală s-a văzut infinit mai dezvoltată, în sensul tradițiilor și

obiceiurilor, decît în America. Harry Brauner, specializat în realizări folclorice, care era de față, a și exclamat chiar: "Aștia au vrut să vîndă castraveți la grădinari!" Dinu Noica a rămas, însă mut la concluziile acelor oameni cu mult mai competenți decît el în subiectul acelei discuții.

Un alt exemplu, de astă dată scris în "România literară": "Fără nici o urmă de entuziasm protocronist". Acestea sînt cuvintele lui Camil Petrescu, adăuga Noica, încă din 1930 a relevat pentru prima dată în lume, ideea care astăzi, după 1980 au ajuns circulante. Departea de a nu manifesta entuziasm în urma unei asemenea constatări, el utilizează cuvinte exaltate, ca "extraordinar", pe care protocroniștii nu le-au pronunțat niciodată. Desigur că a dorit să-și păstreze consecvența cu inițiala sa atitudine antiprotocronistă. Este, însă foarte greu să păstrezi ceva fără a pierde altceva.

Omul acesta a fost plin de lumini și de umbre. Una din marile sale calități, pe care nu se poate să n-o consemnez, a fost că, plecînd de atîtea ori în străinătate, unde avea prieteni, și unde s-a luptat pentru cultura românească - printre altele, pentru traducerea filosofiei lui Blaga - s-a întors totdeauna înapoi în țară, fără intenția de a o părăsi vreodată, cu toate solicitările ademenitoare, pe care am auzit că le-a avut.

Cu Dinu Noica am întreținut, în vremea studenției noastre, relații extrem de protocolare și de urbane. În momentele sale libere făcea oficiu de bibliotecar la seminarul de Enciclopedia Filozofiei. De cite ori treceau pe acolo ca să-i solicit vreo carte ce-mi trebuia, el mă servea cu mare amabilitate. Mai tîrziu, după aceea, se căsătorise cu prima sa soție, o fată din familia Wendy. L-am întîlnit întîmplător pe stradă, și l-am felicitat, întrebîndu-l totuși dacă nu i-a fost greu să împace decalajul între două mentalități, atît de opuse, cum se arată a fi cea română și cea engleză. "A, nu - mi-a răspuns - am devenit un perfect anglo-saxon". Începuse chiar să semene cu un actor de cinema englez - nu-i mai tîn minte numele - pe care l-am văzut și l-am admirat într-un superb film englezesc, *Bărbații nu sînt zei*. L-am mai întîlnit odată în casă la filozoful Anton Dumitriu, unde m-a dus Bob Bulgaru. Acolo era sindrofie mare. Pe lîngă Noica se mai afla acolo N.Bagdasar, Petru Manoliu, Oscar Lemnar și alți cîțiva. Am fost serviți cu o excelentă șampanie franțuzească și cu o polemică vie între Noica și Lemnar, care-l ataca neîndurat.

Cu adevărat, însă, m-am apropiat de el mai tîrziu, cînd Dinu Noica avea domiciliul la Cîmpul. Acolo am început să ne tutuim, și să ne spunem pe numele mic. Cu acest prilej am cunoscut mai multă lume, pe Al.Paleologu, pe doamna Adriana Tzigara Samurcas, fiica baronului Pruncu din Cernăuți, o fină poetă de limbă germană, pe două surori în vîrstă, rusoaice albe, și pe alții, care se adunau seara la el. Prin niște prieteni

comuni, soții Negulescu, am întreținut prietenia cu el mai departe la București, după ani de zile. Aici ne vedeam mai des, fie la familia Negulescu, fie la mine acasă, unde soția mea, foarte primitoare, dase dispoziția să i se pregătească o mămăligă monumentală, comandată de el, extrem de bine asortată cu ingrediente necesare și servită caldă. A fost și el foarte mulțumit de masa "coniței Angela", cum îi spunea el soției mele. Vremea a trecut. L-am mai întîlnit la masă la filozoful Tănase, fiind acolo și Uscățeanu.

Într-un tîrziu am aflat de moartea lui neașteptată la Păltiniș. Mi se pare că, sârmanul, nu mai avea organismul în regulă, și cred că era încercat și de ameteală. Era, încă în pat, și pe jos a

Gabriela MANOLE ADOC: Maternitate

zărit un șoarece. Cunosc iritarea care te cuprinde la vederea unor apariții nepoftite. Mi se pare că i se trimiseseră niște provizii, pe care le ținea la el în cameră, atrăgînd și aceste animale respingătoare. S-a sculat atunci prea repede din pat și dîndu-se jos, nu știu dacă a amețit sau s-a împiedicat de ceva, fiindcă a avut o moarte aproape subită.

Mi-a părut foarte rău, fiindcă aș fi dorit să-l mai văd. M-am gîndit la faptul că un nenorocit de șoarece - acel ridicul mus al lui Horațiu, poate prin apariția lui, să antreneze moartea totuși a unui om de geniu. Anton Dumitriu, Paul Anghel și cu mine, toți trei pe o pagină din *Luceafărul* l-am evocat imediat. Acum, după moarte, i-au venit și onorurile din partea oamenilor, de care el, ultimul mit din munții noștri, nu mai avea nevoie. Slujit și elogiat la înmormîntare de mitropolitul Ardealului, a fost apoi ales membru al Academiei *post mortem* în timp ce o stradă din Sibiu poartă numele lui. Cunosc multe cazuri, dispuse probabil de Providență, fiindcă altfel nu s-ar întîmpla, ca unii descendenți de o impecabilă viață creștină, să-și mintuiască ascendenții care au dus viață mai laică. În cazul de față, Răzvan, călugăr într-o minăstire ortodoxă din Anglia, numit acum fratele Rafael, va îndeplini acest oficiu întru veșnica odihnă a fratelui nostru Constantin.

Edgar PAPU

54. *Cred că aveți un mare poet pe care îl recitiți din vreme în vreme. Care este numele lui?*
- Nu unul, ci patru: Valéry Larbaud, Lautrémont, Eminescu, Péguy.

55. *Sintetiți bun să comentați această reflecție aparținând lui Ion Brad: "Poezia rămâne ultimul adăpost, mai sigur decât cel antiatomic, în lupta împotriva morții?"*

- Reflecția trebuie lărgită: nu numai poezia, ci orice formă și fel de literatură, muzică, artă - "cultură".

Asta-i de altfel arta: neguentropie, făurire de informație, adăos de informație în univers.

Cultura este izvor de plus, asemenea hidrogenului de care vorbește Hoyle: își face continuu apariția de nu se știe unde din univers.

Poezia (arta, cultura) e plus de informație - adică viață, improbabilitate.

Cultura nu-i "oglindire". Ce prostie! E (Balzac) rivala vieții, viață la un grad superior de intensitate, viață paralelă.

Iată că a spus și Ion Brad ceva frumos și bun. Era timpul!

56. *Viața și opera lui Mircea Vulcănescu sînt pentru noua generație de scriitori aproape necunoscute. Sintetiți disponibil activ și critic să ne vorbiți despre această personalitate a culturii românești?*

- Sunt din nelericire prea bătrîn, prea șubreț și - deocamdată cel puțin - dărui cu prea puțină sănătate ca să o fac așa cum s-ar cuveni.

Nu încap de îndoiială că M. Vulcănescu a fost spiritul rector al epocii. Și Nae Ionescu, nu zic ba, și el. Dar mai ales M.V., mult mai "așezat" decât Nae și lipsit de acele ambiții care pe Nae Ionescu mai întîl i-au prins în mrejele întinse (nu fără iscusință) de Carol II și apoi i-au pierdut.

Mai tot ce este expus și ipostaziat la Noica, Eliade, Cioran, Mișu Polihroniade, Dragoș Protopopescu, Herseni, Voljan, Acterian, Tuțea... se află în gemen și esență la M.V. care a scris puțin și a "lăsat" puțin, dar a inspirat, vitalizat, orientat, perspectivizat întreaga generație. Era înzestrat cu o imensă putere de muncă și foarte cinstit. Și multilateral cult. S-a mulțumit a sta în umbră. (Cf. Lucian Herr, pentru generația lui Péguy, dar în alt sens).

Ce a vrut? *Cred că Schimbarea la Față a României.* Vedea lucrurile de sus, cuprinzător și pînă-n adîncime.

Caietele Critice i-au consacrat un număr Frumos, dar s-a spus prea puțin.

Poate veniți o dată la Rădăuți. Dacă Dumnezeu îmi va da viață și sănătate și dacă mă veți găsi "en veine de confidences" și în dispoziție de hagealac, s-ar putea să vă spun mai mult, nu în scris; sunt lucruri destul de confuze, de "gingașe".

57. *Ideea de Eminescu (sintagma aparține lui Lucian Blaga) ce vă spune în raport cu Blaga, Argezei, Bacovia, Barbu?*

- Să vă spun pe scurt de ce Eminescu

366 DE INTREBARI pentru NICOLAE STEINHARDT (IV) (1 ianuarie - 11 martie 1988)

e "altceva". Pentru că avea caracter și era dintr-o bucată; erau într-insul, ca-n orice om, și binele și răul (puțin), dar nu era morișcă.

Argezei, Bacovia, I.Barbu, Blaga: mari poeți. Nu ajunge!

Barbu a umblat cu șoalda după '44, pretinzînd că nu a fost ce a fost și scriind - frumos, altminteri - ce nu credea. Pentru Argezei, cuvîntul caracter face parte din altă galaxie. Intunecat suflet! și abject. Bacovia e o figură mai demnă și mai curată, dar și pe el îl învinovățesc de teatralism și destul de multă iscusință în arta de a-și apăra interesele.

Chiar și Blaga - cel mai pur - s-a lăsat

manevrat de pramătia de Carol II (un ticălos de mare clasă) și de Velutia Goga (o șmecheră fără pereche).

Ideea de Eminescu nu e o idee literară ori politică ori psihologică - e o idee etică.

58. *Teatralitatea poeziei lui Emil Botta este o "inscenare" sau expresia unui fond tragic?*

- Dragul meu, orice operă de artă este sinceritate + "inscenare"; "forma" însăși nu-i inscenare?

Dar pe Botta (E.) îl cred absolut sincer, fondul tragic e real; a fost un poet autentic, "teatralismul" apare în opera lui numai în doza minimă inerentă oricărei opere de artă.

59. *Poemul LUCEAFĂRUL se deschide critic și analizează hermeneutic?*

- *Lucașfărul* poate fi interpretat în orice fel. E *Faustul* românesc. Cuprinde în sine totul. După cum Faust îl reprezintă pe Goethe în toto (inclusiv delirul, fantasmașagoriile, ascunzșururile, ambițiile), și în *Lucașfărul* se află cuprinse (- doar canititatea textului diferă enorm -) filosofia, melancolia, basmul, autobiografia, raportul Popular-Cult, spovedania, viziunea...

Faust, cred, e adevăratul gemăan al Lucașfărului. Și *Faust* și *Lucașfărul* dau pe laț pe autor.

Mărturisesc că mie unuia figura lui Eminescu îmi apare mai luminoasă, curată și îmbietoare - din *Lucașfărul* - decât a lui Goethe din *Faust*.

60. *Ce valori morale descoperiți timpului românesc din opera lui Mihail Sadoveanu?*

- Nu atît valori morale cît virtuți de caracter: sfițoșenia, bonomia, dragostea de viață, tihna, patriarhalitatea - tot ce este "dulce" și fermecător în fenomenul românesc.

Or fi și altele: virtutea vitejiei, mituri (cum zice Al. Paleologu despre *Baltagul*); eu aceasta am reținut ca specific.

61. *Există azi în cultura românească modele care să fie urmate de tineri?*

- Noica, desigur. Și, dintre bătrîni, Anton Dumitriu (deși a făcut prostii goșonale, dar prostii nu nerușinări). Apoi, cred, Eugen Simion și Eugen Ionescu, neapărat: inteligent și caracter! (din preaplin), Vintilă Horia, cel din Spania. Virgil Nemoianu, de la Washington. Și, desigur, alții, nu-i știu pe toți.

62. *Ce reprezintă pentru dumneavoastră BIBLIOTECA?*

- A doua casă (casă în înțeles cald: cămin, home pe englezește).

63. *Studiul critic vă satisface întru totul? Nu vă tentează o evadare în poezie, roman, teatru?*

- Ba da, ba da, ba da. Mă tentează. Dar îmi lipsește talentul. Nu cred să mă am nici timp nici putere. Și-s bătrîn și semnat. Și-s, acum, monah. Viața monahală e acaparatoare, ca orice iubire.

64. *Ce va rămîne să dureze din dramaturgia lui Eugen Ionescu?*

- Cred, *Cîntăreața*, *Scaunele*, *Regele*, *Setea* și *Foamea*, *Ucișag* fără simbră.

65. *Poezia Anei Blandiana: ce cod moral propune dincolo de metaforă?*

- O sensibilitate totodată "exquire" (cum zic francezii) și vinilă în față răului, prostiei, ridicolului. O retracție, o repulsie - urmată nu de fugă, ci de oprire-n loc și împotrivire către față.

66. *Nu vă descoperiți afinități cu eseistul Mihail Răbea?*

- Mă prea măguliți.

Zaharia SÂNGEORZAN

DRUMUL SPRE FILOSOFIE

L-am cunoscut pe Anton Dumitriu la Centrul de Logică, în 1964, după eliberarea lui dintr-o lungă detenție. Își revenise, arăta bine și avea o ținută impozantă. Era mereu bine dispus și lua micile necazuri în glumă. Cercetător principal și șef de sector, ducea o viață liniștită și tihnită, alături de alți gânditori de prima mînă ai generației sale: Dan Bădărău, Constantin Noica, Aram Frenkian și Gr.C.Moisil, reuniți prin bunăvoința academicianului Athanase Joja la Centrul de Logică al Academiei. Își amintea uneori cu nostalgie de perioada dinaintea de 1948, cînd fusese profesor la catedra de logică și publicist activ la "Lumea Românească", "Facla", "Adevărul", "Adevărul literar", "Orizonturi", "Pămînt românesc" ș.a. și chiar director al publicațiilor "Caiete de filosofie" (1942-1946) și "Democrația" (1944-1945). Ceea ce regreta era faptul că nu făcuse mai mult, că nu făcuse "tot ce se putea face" în vremuri mai bune și mai ales că se amestecase în treburile politice: "Să nu faceți politică!" ne recomanda mereu, "toți filosofii români, începînd cu Titu Maiorescu, au făcut politică și au avut de suferit din această cauză."

Dar vremurile s-au schimbat și eu, care n-am făcut politică, am fost aspru pedepsit după 1975, tocmai fiindcă nu eram membru PCR. Cînd l-am reîntîlnit pe Anton Dumitriu și i-am reamintit faptul, a făcut o completare: "Domnule, se pare că filosofii, ori fac politică ori nu fac, tot au de suferit, ca mușcii aceia pe care îi bătea stăpînul, pe unii fiindcă îndrăzneau să-l salute, pe alții fiindcă nu-l salutau."

Cert este că Anton Dumitriu a profitat din plin de condițiile prielnice de după 1964, iar în 1975 (apogeul "revoluției culturale") era deja pensionat (din 1971). Dar, cum o spunea adesea, el își plătitse "tributul". Și-a revenit curînd și a încercat cu succes să-și reia

"drumul spre filosofie", recuperînd și timpul pierdut. "Drumul spre filosofie", spunea Anton Dumitriu, pornește de la matematică și trece prin logică; "tot secretul este să ai o înțînire bună cu logica, dar să ai totuși tîria s-o părăsești la timp".

Era licențiat în matematică (1929) și a fost profesor de matematică pînă în 1938, cînd a ajuns asistent la catedra lui P.P.Negulescu și apoi profesor de logică (1944-1948). Publicase cîteva lucrări de matematică (*Curs de geometrie descriptivă*, 1928), logică matematică (*Logica nouă*, 1940; *Logica polivalentă*, 1943 și *Paradoxele logicii*, 1944) și de filosofia științei (*Valoarea metafizică a rațiunii*, 1933; *Bazele filosofice ale științei*, 1938; *Orient și occident*, 1943). Deși pornise avîntat pe o linie pozitivist-logică nefavorabilă filosofiei, a reușit totuși să se desprindă de "nebunia vremii", din două motive mărturisite expres: studiul paradoxelor și studiul filosofiei indiene. Primul i-a permis să constate superioritatea evidentă a soluțiilor scolastic-medievale, clasic-filosofice ale paradoxelor, iar al doilea să observe lacuna fundamentală a pozitivismului logic: problematica omului. Dar toate acestea se găseau în filosofia grecească, de la care se hotărîse s-o pornească cu adevărat pe drumul filosofiei, mai precis al "înțelepciunii".

A urmat însă "răgazul" acela nedorit (1948-1964), după care firul a trebuit reînnoțat. Anton Dumitriu publică precipitat lucrări de mare anvergură prin care și-a dovedit "buna înțînire cu logica": *Mecanismul logic al matematicilor* (1968); *Istoria logicii*, 1969; *Theory and System* (Bologna, 1970); *Logica polivalentă* (1971), *Teoria logicii* (1973) și numeroase studii în reviste românești și străine. Lucrările acestea îi aduc multe satisfacții și onoruri: Premiul "Vasile Conta" al Academiei R.S.R. (1968), Membru la Academia Mediteraneană del Dialogo (Roma, 1969), Membru în Consiliul de direcție al revistei "International Logic Review" (Bologna, 1970). În 1969 primește chiar și medalia "23 August" pentru faptul că a semnat memoriul universitarilor din aprilie 1944 prin care se cerea ieșirea din război. Unii dintre semnatarii

aceia ajunseseră deja miniștri (cum se repetă istoria!).

Istoria logicii a lui Anton Dumitriu va rămîne multă vreme singura lucrare românească de acest gen, avînd și pe plan internațional o valoare aparte, pentru faptul că, neaderînd la vreuna din orientările la modă, în speță cea simbolistă, prezintă fără discriminări toate variantele logicii europene și neeuropene, clasice și dialectice, antice, medievale și moderne, rezervînd un loc aparte și pentru *istoria logicii românești*. Lucrarea era însă perfectibilă. A necesitat o nouă ediție (1975) și o revizuire pentru ediția engleză (1977). A urmat însă o nouă lucrare de aceeași dimensiuni, *Dezvoltarea logicii*. Anton Dumitriu a avut însă "tîria de a părăsi logica". În alte condiții ar fi făcut-o mai din vreme. Înțînirea lui Anton Dumitriu cu logica a fost oricum "admirabilă", ca și alte înțîniri despre care va vorbi într-o lucrare specială.

Cu *Philosophia Mirabilis* (1974) și apoi *Aleteea*, Anton Dumitriu o pornește de-a binelea pe drumul filosofiei și anume pe acela antic grecesc, al identității parmenidice dintre gîndire și existență. "A ști înseamnă a fi. Știința în sensul acesta devine nu o cunoaștere despre un obiect, care este cunoașterea abstractă, ci o realizare ontologică a intelectului". Dar drumul filosofiei, o știm cu toții, este fără sfîrșit, ca și al cunoașterii și al ființei. Anton Dumitriu a fost nevoit să-l abandoneze. Aș fi vrut să-l întreb pînă unde ajunsesse, totuși. Se apropiase oare de ceea ce numea el "înțelepciune", în sens antic grecesc dar și oriental? Și dacă da, i-a folosit oare la ceva?

Anton Dumitriu n-o să ne mai răspundă niciodată. Bănui, totuși, că răspunsul ar fi fost negativ. Imaginîndu-ne însă o viață "de dincolo", așa în glumă, cum o făcea uneori profesorul Dumitriu ("Cine ști pe ce sectoare va trebui să lucrăm și după moarte"), îl vedem deja, cunoscîndu-l tenacitate, muncind din greu pe "tarlăua" filosofiei. De data aceasta, fără "răgazuri" nedorite.

Alexandru SURDU

Statuile orașului

Bucureștiul - să recunoaștem - nu a fost niciodată un oraș al Statuilor. În orașul în care Paciurea și Brâncuși au învățat arta sculpturii, cele mai multe monumente au fost opera unor artiști italieni sau francezi de celebritate îndoielnică. Paciurea a primit o singură comandă, când avea 33 de ani, iar lui Brâncuși i se va respinge unicul proiect cerut de municipalitatea bucureșteană - cel al unui monument închinat lui Spiru Haret. Dacă mai adăugăm sculpturile celor doi profesori ai generației lor - C.A. Rosetti al lui Hetgel și Lazăr al lui Ion Georgescu - mi-e tare teamă că epuizăm aproape întregul repertoriu statuar rămas din Bucureștiul de dinaintea războiului. Mai sînt, evident, busturile din Cișmigiu (admirabilă intenție, dar realizări descurajant de inegale), statuia spătarului Cantacuzino din curtea spitalului Colțea - neîngrijită și deteriorată și fîntînile, dintre care cea a Mioriței, operă a Mișlei Petrascu, tristă, jupuită de mozaic, ascunsă de semnele imense de circulație care îi apără pe șoferii cu alcoolemie ridicată de tumele pe care, acum cîțiva ani, obișnuiau să le facă în bazinul, oricum, secat. Și, aproape necunoscută, cea mai veche sculptură monumentală din București, restaurată și pusă în valoare în urmă cu vreo 30 de ani - Crucea lui Leon Vodă, în curtea bisericii Slobozia, pe locul unei gropi unde sînt înmormîntați laolaltă, din nou înfrății în moarte, ostașii Voievodului și seimenii agăi Matei, viitorul Matei Basarab, care s-au ucis între ei într-o luptă de pe la începutul secolului al XVII-lea.

Incolo...

Au fost dărîmate fără alegere capodopere, cum era monumentul lui Carol I, sculptat de Mestrovič, cel al lui Ferdinand - mai puțin maiestuos decît cele lăsate la locul lor (statuile lui Lahovary și Vasile Lascăr, de pildă), altele cu valoare sentimentală - Lascăr Catargiu, Take Ionescu sau Monumentul eroilor din corul didactic căzuți în primul război și a cărui demolare înverșunată, cu tancurile, nu o pot înțelege nici acum. Sau crucea care, la poalele Dealului Patriarhiei, arăta locul unde a fost ucis Papa Brâncoveanu, ginerele marelui Mihai, smulsă din locul ei, acum vreo 20 de ani, cu excavatorul. Iar grupul Giganților din Parcul Libertății a fost dislocat absurd și risipit.

Admirabilul monument al lui Ionel Brătianu, datorat tot lui Mestrovič, ca și Carol I sau Ferdinand, a fost, totuși, salvat: e cioplit în granit și nu a putut fi topit, cum s-a întîmplat cu celelalte sculpturi ale marelui artist. Ca din trupul lor de bronz să se ridice statui întru slava unor personaje venite de pe alte meleaguri. De ce nu se întreprinde, oare, restaurarea acestei excelente opere de artă care a peregrinat, ascunsă în lăzi de scîndură negeluită (după cite îmi aduc aminte, deteriorările nu sînt totuși grave), și nu e adusă la locul pentru care a fost proiectată, pe pajiștea din dreptul Așezămintelor Brătianu, la ctitorirea cărora a luat parte?

Știu, nu ridicarea de monumente e

treaba cea mai urgentă, cea care suferă cea mai puțină amîinare din partea primăriei bucureștene. S-ar putea replica simplu că, la banii pe care îi au, edilii abia izbutesc să facă față (cînd fac!) altor probleme ale vieții noastre cotidiene. Dar, dacă tot avem dreptul să ne amintim de oamenii noștri de seamă, poate că unele organizații culturale sau politice ar trebui să deschidă colecte publice pentru cel

puțin 4 sau 5 monumente: cel al lui Cuza (pe care l-au ignorat, cu teribilă ingratură, și bucureștenii de altădată, locuitori ai orașului pe care el l-a făcut capitală a primei noastre uniri din epoca modernă), a lui Titu Maiorescu (cărui i s-ar cuveni peluza din fața rectoratului Universității căreia el i-a sporit, acum o sută de ani, prestigiul), lui Iorga, lui Lulu Maniu. (Monumentul lui Disraeli de la Londra a fost ridicat la inițiativa și cu contribuția decisivă a membrilor Partidului Conservator).

Și o precauție: dacă sînt unele monumente pentru care căutăm soclori, cred că e bine să le mai privim o dată cu luare aminte. Sînt întru totul de acord că lui Caragiale i se cuvine locul din fața vechiului Teatru Național, cel

clădit la 1853 și dărîmat mai puțin de bombele din 1944 decît de firmăcoapele primăriei din anii '50 și care trebuie, firește, să fie reconstruit; dar poate nu neapărat cel aflat în grădina Cărții Românești, cu grave disproporții ale construcției. Și poate că ar fi cazul să aflăm unde se află ghipsul lui Ion Vlad, superbul portret al lui Creangă, și să se purceadă la turnarea lui în bronz și la așezarea lui la o rîspintie importantă (pentru că tot are parte de o străduță de la periferie).

Altminteri, rămînem în această tristă stare a unui oraș ale cărui sculpturi monumentale de valoare stau, în majoritatea lor, în cimitirul Belu.

Dan GRIGORESCU

Gabriela MANOLE ADOC: Poezie